Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 7ης Σεπτεμβρίου 2021 *

Περιεχόμενα

Το νομικό πλαίσιο 4

Το δίκαιο της Ένωσης 4

Η οδηγία 2014/24 4

Η οδηγία 89/665 12

Η οδηγία 2016/943 13

Το λιθουανικό δίκαιο 16

Ο νόμος περί δημοσίων συμβάσεων 16

Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας της Δημοκρατίας της Λιθουανίας 18

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα 19

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων 26

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος 26

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος 27

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος 29

Επί του τέταρτου, του πέμπτου, του έκτου, του έβδομου, του όγδοου και του ένατου προδικαστικού ερωτήματος 32

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις 32

Επί του πέμπτου, του έκτου και του έβδομου προδικαστικού ερωτήματος 33

Επί του τέταρτου, του όγδοου και του ένατου προδικαστικού ερωτήματος 35

* Γλώσσα διαδικασίας: η λιθουανική.

– Επί της εκτάσεως της υποχρέωσης της αναθέτουσας αρχής να προστατεύει τις εμπιστευτικές πληροφορίες και επί της υποχρέωσης αιτιολογήσεως 35

– Επί της εκτάσεως της υποχρέωσης του αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου να προστατεύει τις εμπιστευτικές πληροφορίες 38

Επί του δέκατου προδικαστικού ερωτήματος 42

Επί του ενδέκατου προδικαστικού ερωτήματος 44

Επί των δικαστικών εξόδων 45

«Προδικαστική παραπομπή – Δημόσιες συμβάσεις – Οδηγία 2014/24/ΕΕ – Άρθρο 58, παράγραφοι 3 και 4 – Άρθρο 60, παράγραφοι 3 και 4 – Παράρτημα XII – Διεξαγωγή των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων – Επιλογή των συμμετεχόντων – Κριτήρια επιλογής – Αποδεικτικά μέσα – Οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια των οικονομικών φορέων – Δυνατότητα του επικεφαλής προσωρινής σύμπραξης επιχειρήσεων να επικαλεστεί εισοδήματα αποκτηθέντα στο πλαίσιο προγενέστερης δημόσιας σύμβασης η οποία αφορούσε τον ίδιο τομέα με αυτόν της επίμαχης στην κύρια δίκη δημόσιας σύμβασης, ακόμη και στην περίπτωση που δεν ασκούσε ο ίδιος τη δραστηριότητα που καλύπτεται από τον τομέα τον οποίο αφορά η επίμαχη στην κύρια δίκη σύμβαση – Τεχνική και επαγγελματική ικανότητα των οικονομικών φορέων – Εξαντλητική απαρίθμηση των αποδεκτών από την οδηγία αποδεικτικών μέσων – Άρθρο 57, παράγραφος 4, στοιχείο η΄, και παράγραφοι 6 και 7 – Σύναψη δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών – Προαιρετικοί λόγοι αποκλεισμού από τη συμμετοχή σε διαδικασία σύναψης σύμβασης – Εγγραφή σε κατάλογο οικονομικών φορέων οι οποίοι έχουν αποκλεισθεί από τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων – Αλληλέγγυα ευθύνη των μελών προσωρινής σύμπραξης επιχειρήσεων – Προσωποπαγής χαρακτήρας της κύρωσης – Άρθρο 21 – Προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριακών στοιχείων που διαβιβάζει οικονομικός φορέας σε αναθέτουσα αρχή – Οδηγία (ΕΕ) 2016/943 – Άρθρο 9 – Εμπιστευτικότητα – Προστασία εμπορικού απορρήτου – Δυνατότητα εφαρμογής στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων – Οδηγία 89/665/ΕΟΚ – Άρθρο 1 – Δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής»

Στην υπόθεση C-927/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Ανώτατο Δικαστήριο της Λιθουανίας) με απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 18 Δεκεμβρίου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

«Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras» UAB,

παρισταμένων των:

«Ecoservice Klaipėda» UAB,

«Klaipėdos autobusų parkas» UAB,

«Parsekas» UAB,

«Klaipėdos transportas» UAB,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, R. Silva de Lapuerta, Αντιπρόεδρο, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, A. Prechal, N. Piçarra και A. Kumin, προέδρους τμήματος, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby (εισηγητή), S. Rodin, F. Biltgen, L. S. Rossi, I. Jarukaitis και N. Jääskinen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: M. Longar, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η «Ecoservice Klaipėda» UAB, εκπροσωπούμενη από τους J. Elzbergas και V. Mitrauskas, advokatai,

– η «Klaipėdos autobusų parkas» UAB, εκπροσωπούμενη από τον D. Soloveičik, advokatas,

– η Λιθουανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον K. Dieninis και την R. Butvydytė,

– η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Posch και την J. Schmoll,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την L. Haasbeek και τους S. L. Kalėda και P. Ondrůšek,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 15ης Απριλίου 2021,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 21 και 42, του άρθρου 57, παράγραφος 4, στοιχείο η′, του άρθρου 58, παράγραφοι 3 και 4, και του άρθρου 70 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ (ΕΕ 2014, L 94, σ. 65, και διορθωτικό ΕΕ 2016, L 135, σ. 120), των άρθρων 1 και 2 της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων (ΕΕ 1989, L 395, σ. 33), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2014/23/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014 (ΕΕ 2014, L 94, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2016, L 140, σ. 26) (στο εξής: οδηγία 89/665), και του άρθρου 9, παράγραφος 2, της οδηγίας (ΕΕ) 2016/943 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2016, περί προστασίας της τεχνογνωσίας και των επιχειρηματικών πληροφοριών που δεν έχουν αποκαλυφθεί (εμπορικό απόρρητο) από την παράνομη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψή τους (ΕΕ 2016, L 157, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της «Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras» UAB (περιφερειακού κέντρου διαχείρισης αποβλήτων της Περιφέρειας Klaipėda, Λιθουανία) (στο εξής: αναθέτουσα αρχή) και της «Ecoservice Klaipėda» UAB (στο εξής: Ecoservice), με αντικείμενο την ανάθεση δημόσιας σύμβασης αποκομιδής και μεταφοράς αστικών αποβλήτων σε κοινοπραξία οικονομικών φορέων συγκροτούμενη από την «Klaipėdos autobusų parkas» UAB, την «Parsekas» UAB και την «Klaipėdos transportas» UAB (στο εξής: Κοινοπραξία).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2014/24

3 Η αιτιολογική σκέψη 51 της οδηγίας 2014/24 έχει ως εξής:

«Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι διατάξεις σχετικά με την προστασία εμπιστευτικών πληροφοριών ουδόλως εμποδίζουν την κοινοποίηση μη εμπιστευτικών τμημάτων συνημμένων συμβάσεων, συμπεριλαμβανομένων τυχόν επακόλουθων αλλαγών.»

4 Το άρθρο 18 της οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Αρχές εφαρμοζόμενες στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Οι αναθέτουσες αρχές αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφανή και αναλογικό τρόπο.

[…]»

5 Το άρθρο 21 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Εχεμύθεια», προβλέπει τα εξής:

«1. Εκτός αν προβλέπεται άλλως στην παρούσα οδηγία ή στο εθνικό δίκαιο στο οποίο υπόκειται η αναθέτουσα αρχή, ιδίως στη νομοθεσία όσον αφορά την πρόσβαση στην ενημέρωση, και με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων σχετικά με τη δημοσιοποίηση των συναπτόμενων συμβάσεων και την ενημέρωση των υποψηφίων και των προσφερόντων, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 50 και 55, η αναθέτουσα αρχή δεν αποκαλύπτει πληροφορίες που της έχουν διαβιβάσει οικονομικοί φορείς και τις οποίες έχουν χαρακτηρίσει ως εμπιστευτικές, συμπεριλαμβανομένων, ενδεικτικά, των τεχνικών ή εμπορικών απορρήτων και των εμπιστευτικών πτυχών των προσφορών.

2. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιβάλλουν απαιτήσεις στους οικονομικούς φορείς, με σκοπό την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών τις οποίες παρέχουν οι αναθέτουσες αρχές καθ' όλη τη διαδικασία σύναψης συμβάσεων.»

6 Το άρθρο 42 της ίδιας οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Τεχνικές προδιαγραφές», ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Οι τεχνικές προδιαγραφές που ορίζονται στο παράρτημα VII σημείο 1 παρατίθενται στα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης και καθορίζουν τα χαρακτηριστικά που απαιτείται να έχουν τα έργα, οι υπηρεσίες ή οι προμήθειες.

Τα χαρακτηριστικά αυτά μπορεί επίσης να αναφέρονται στην ειδική διαδικασία ή μέθοδο παραγωγής ή παροχής των ζητούμενων έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών ή σε ειδική διαδικασία άλλου σταδίου του κύκλου ζωής τους, ακόμη και αν οι παράγοντες αυτοί δεν αποτελούν μέρος της υλικής τους υπόστασης, υπό την προϋπόθεση ότι συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης και βρίσκονται σε αναλογία με την αξία και τους στόχους της.

Οι τεχνικές προδιαγραφές μπορούν επίσης να προσδιορίζουν αν θα απαιτηθεί μεταβίβαση των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

[…]

3. Υπό την επιφύλαξη των υποχρεωτικών εθνικών τεχνικών κανόνων, εφόσον συμβιβάζονται με το δίκαιο της Ένωσης, οι τεχνικές προδιαγραφές διατυπώνονται με έναν από τους κατωτέρω τρόπους:

α) ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών, υπό την προϋπόθεση ότι οι παράμετροι είναι επαρκώς ακριβείς ώστε να επιτρέπουν στους προσφέροντες να προσδιορίζουν το αντικείμενο της σύμβασης και στις αναθέτουσες αρχές να αναθέτουν τη σύμβαση·

β) με παραπομπή σε τεχνικές προδιαγραφές και, με σειρά προτεραιότητας, σε εθνικά πρότυπα που μεταφέρουν ευρωπαϊκά πρότυπα, ευρωπαϊκές τεχνικές αξιολογήσεις, κοινές τεχνικές προδιαγραφές, διεθνή πρότυπα, άλλα τεχνικά συστήματα αναφοράς που έχουν θεσπιστεί από ευρωπαϊκούς φορείς τυποποίησης ή –όταν αυτά δεν υπάρχουν– σε εθνικά πρότυπα, εθνικές τεχνικές εγκρίσεις ή εθνικές τεχνικές προδιαγραφές στον τομέα του σχεδιασμού, του υπολογισμού και της εκτέλεσης των έργων και της χρησιμοποίησης των προμηθειών· κάθε παραπομπή συνοδεύεται από τη μνεία “ή ισοδύναμο”·

γ) ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις κατά τα οριζόμενα στο στοιχείο α), με παραπομπή, ως τεκμήριο συμμόρφωσης προς τις εν λόγω επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις, στις τεχνικές προδιαγραφές που αναφέρονται στο στοιχείο β)·

δ) με παραπομπή στις τεχνικές προδιαγραφές που αναφέρονται στο στοιχείο β) για ορισμένα χαρακτηριστικά και με παραπομπή στις επιδόσεις ή στις λειτουργικές απαιτήσεις που αναφέρονται στο στοιχείο α) για άλλα χαρακτηριστικά.

[…]»

7 Το παράρτημα VII της οδηγίας 2014/24 αφορά τον «[ορισμό] ορισμένων τεχνικών προδιαγραφών».

8 Το άρθρο 50 της οδηγίας αυτής, το οποίο τιτλοφορείται «Γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων», προβλέπει στην παράγραφο 4 τα εξής:

«Ορισμένες πληροφορίες σχετικά με τη σύναψη της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαισίου μπορούν να μη δημοσιεύονται, όταν η γνωστοποίησή τους μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή των νόμων, να είναι αντίθετη, καθ’ οιονδήποτε άλλο τρόπο, προς το δημόσιο συμφέρον ή να βλάψει τα νόμιμα εμπορικά συμφέροντα συγκεκριμένων δημόσιων ή ιδιωτικών οικονομικών φορέων ή να βλάψει τις συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των οικονομικών φορέων.»

9 Κατά το άρθρο 55 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ενημέρωση των υποψηφίων και των προσφερόντων»:

«1. Οι αναθέτουσες αρχές ενημερώνουν, το συντομότερο δυνατόν, όλους τους υποψηφίους και τους προσφέροντες για τις αποφάσεις που λαμβάνονται σχετικά με τη σύναψη συμφωνίας-πλαισίου, την ανάθεση σύμβασης ή την αποδοχή σε ένα δυναμικό σύστημα αγορών, συμπεριλαμβανομένων των λόγων για τους οποίους αποφάσισαν να μη συνάψουν συμφωνία-πλαίσιο, να μην αναθέσουν σύμβαση για την οποία προκηρύχθηκε διαγωνισμός, να αρχίσουν νέα διαδικασία ή να μην θέσουν σε εφαρμογή δυναμικό σύστημα αγορών.

2. Κατόπιν αιτήσεως των ενδιαφερομένων υποψηφίων ή προσφερόντων, οι αναθέτουσες αρχές γνωστοποιούν το συντομότερο δυνατόν και σε κάθε περίπτωση εντός 15 ημερών από την παραλαβή γραπτής αίτησης:

α) σε τυχόν απορριφθέντες υποψηφίους, τους λόγους για την απόρριψη της αίτησης συμμετοχής τους·

β) σε τυχόν απορριφθέντες προσφέροντες, τους λόγους για την απόρριψη της προσφοράς τους· στις δε περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 42 παράγραφοι 5 και 6, αιτιολογούν επίσης την απόφασή τους περί μη ισοδυναμίας ή περί μη εκπλήρωσης των απαιτήσεων επίδοσης ή λειτουργίας από τα έργα, τις προμήθειες ή τις υπηρεσίες·

γ) σε προσφέροντες που έχουν υποβάλει παραδεκτή προσφορά, τα χαρακτηριστικά και τα σχετικά πλεονεκτήματα της επιλεγείσας προσφοράς, καθώς και την επωνυμία του αναδόχου ή των συμβαλλομένων μερών της συμφωνίας-πλαισίου·

δ) σε προσφέροντες που έχουν υποβάλει παραδεκτή προσφορά, τη διεξαγωγή και την πρόοδο των διαπραγματεύσεων και του διαλόγου με τους προσφέροντες.

3. Οι αναθέτουσες αρχές δύνανται να αποφασίζουν να μη γνωστοποιήσουν ορισμένες πληροφορίες που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 σχετικά με την ανάθεση των συμβάσεων, τη σύναψη συμφωνιών-πλαισίων ή την αποδοχή σε ένα σύστημα δυναμικών αγορών εάν η γνωστοποίηση των εν λόγω πληροφοριών μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή των νόμων, να είναι αντίθετη, καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο, προς το δημόσιο συμφέρον ή να βλάψει τα νόμιμα εμπορικά συμφέροντα ενός συγκεκριμένου οικονομικού φορέα δημόσιου ή ιδιωτικού ή τις συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ οικονομικών φορέων.»

10 Το άρθρο 56 της οδηγίας αυτής, το οποίο τιτλοφορείται «Γενικές αρχές», προβλέπει στην παράγραφο 3 τα εξής:

«Όταν οι πληροφορίες ή τα δικαιολογητικά που πρέπει να υποβάλλονται από τους οικονομικούς φορείς είναι ή εμφανίζονται ελλιπείς ή λανθασμένες ή όταν λείπουν συγκεκριμένα έγγραφα, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν –εφόσον δεν ορίζεται άλλως από την εθνική νομοθεσία με την οποία εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία– να ζητούν από τους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς να υποβάλλουν, να συμπληρώνουν, να αποσαφηνίζουν ή να ολοκληρώνουν τις σχετικές πληροφορίες ή τα δικαιολογητικά εντός εύλογης προθεσμίας υπό την προϋπόθεση ότι τα σχετικά αιτήματα υποβάλλονται τηρουμένων απολύτως των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας.»

11 Το άρθρο 57 της οδηγίας 2014/24, το οποίο φέρει τον τίτλο «Λόγοι αποκλεισμού», ορίζει στις παραγράφους 4 και 6 τα εξής:

«4. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποκλείουν ή μπορούν να υποχρεώνονται από τα κράτη μέλη να αποκλείουν από τη συμμετοχή σε διαδικασία σύναψης σύμβασης οποιονδήποτε οικονομικό φορέα σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες καταστάσεις:

[…]

η) εάν ο οικονομικός φορέας έχει κριθεί ένοχος σοβαρών ψευδών δηλώσεων κατά την παροχή των πληροφοριών που απαιτούνται για την εξακρίβωση της απουσίας των λόγων αποκλεισμού ή την πλήρωση των κριτηρίων επιλογής, έχει αποκρύψει τις πληροφορίες αυτές ή δεν είναι σε θέση να προσκομίσει τα δικαιολογητικά που απαιτούνται κατ' εφαρμογή του άρθρου 59· ή

[…]

6. Οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας εμπίπτει σε μια από τις καταστάσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 4 μπορεί να προσκομίζει στοιχεία προκειμένου να αποδείξει ότι τα μέτρα που έλαβε επαρκούν για να αποδείξουν την αξιοπιστία του, παρότι συντρέχει ο σχετικός λόγος αποκλεισμού. Εάν τα στοιχεία κριθούν επαρκή, ο εν λόγω οικονομικός φορέας δεν αποκλείεται από τη διαδικασία σύναψης σύμβασης.

Για τον σκοπό αυτόν, ο οικονομικός φορέας αποδεικνύει ότι έχει καταβάλει ή δεσμευθεί να καταβάλει αποζημίωση για τυχόν ζημίες που προκλήθηκαν από το ποινικό αδίκημα ή το παράπτωμα, ότι έχει διευκρινίσει τα γεγονότα και τις περιστάσεις με ολοκληρωμένο τρόπο, μέσω ενεργού συνεργασίας με τις ερευνητικές αρχές, και έχει λάβει συγκεκριμένα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα καθώς και μέτρα σε επίπεδο προσωπικού κατάλληλα για την αποφυγή περαιτέρω ποινικών αδικημάτων ή παραπτωμάτων.

Τα μέτρα που λαμβάνονται από τους οικονομικούς φορείς αξιολογούνται σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα και τις ιδιαίτερες περιστάσεις του ποινικού αδικήματος ή του παραπτώματος. Σε περίπτωση που τα μέτρα κριθούν ανεπαρκή, γνωστοποιείται στον οικονομικό φορέα το σκεπτικό της απόφασης αυτής.

Οικονομικός φορέας που έχει αποκλειστεί, με τελεσίδικη απόφαση, από τη συμμετοχή σε διαδικασίες σύναψης σύμβασης ή ανάθεσης παραχώρησης δεν μπορεί να κάνει χρήση της δυνατότητας που παρέχεται βάσει της παρούσας παραγράφου κατά την περίοδο του αποκλεισμού που ορίζεται στην εν λόγω απόφαση στο κράτος μέλος στο οποίο ισχύει η απόφαση.»

12 Κατά το άρθρο 58 της ίδιας οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Κριτήρια επιλογής»:

«1. Τα κριτήρια επιλογής μπορεί να αφορούν:

α) την καταλληλότητα για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας·

β) την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια·

γ) την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα.

Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιβάλλουν στους οικονομικούς φορείς ως απαιτήσεις συμμετοχής μόνο τα κριτήρια που αναφέρονται στις παραγράφους 2, 3 και 4. Οι αναθέτουσες αρχές περιορίζουν τις όποιες απαιτήσεις συμμετοχής σε εκείνες που είναι απαραίτητες ώστε να εξασφαλίζεται ότι ένας υποψήφιος ή προσφέρων διαθέτει τις εκ του νόμου απαιτούμενες προϋποθέσεις, τις χρηματοοικονομικές δυνατότητες και την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα για την εκτέλεση της προς ανάθεση σύμβασης. Όλες οι απαιτήσεις σχετίζονται και είναι ανάλογες με το αντικείμενο της σύμβασης.

2. Όσον αφορά την καταλληλότητα για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να είναι εγγεγραμμένοι σε ένα από τα επαγγελματικά ή εμπορικά μητρώα που τηρούνται στο κράτος μέλος εγκατάστασής τους, όπως περιγράφεται στο παράρτημα XI ή να ικανοποιούν οποιαδήποτε άλλη απαίτηση ορίζεται στο παράρτημα αυτό.

Στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων υπηρεσιών, εφόσον οι οικονομικοί φορείς πρέπει να διαθέτουν ειδική έγκριση ή να είναι μέλη συγκεκριμένου οργανισμού για να μπορούν να παράσχουν τη σχετική υπηρεσία στη χώρα καταγωγής τους, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να τους ζητεί να αποδείξουν ότι διαθέτουν την έγκριση αυτή ή ότι είναι μέλη του εν λόγω οργανισμού.

3. Όσον αφορά την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιβάλλουν απαιτήσεις που να διασφαλίζουν ότι οι οικονομικοί φορείς διαθέτουν την αναγκαία οικονομική και χρηματοοικονομική ικανότητα για την εκτέλεση της σύμβασης. Για τον σκοπό αυτό, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν, ειδικότερα, από τους οικονομικούς φορείς να έχουν έναν ορισμένο ελάχιστο ετήσιο κύκλο εργασιών, συμπεριλαμβανομένου ορισμένου ελάχιστου κύκλου εργασιών στον τομέα δραστηριοτήτων που καλύπτεται από τη σύμβαση. Επίσης, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τους ετήσιους λογαριασμούς, παρουσιάζοντας την αναλογία, φερ' ειπείν, στοιχείων ενεργητικού και παθητικού. Μπορούν επίσης να απαιτούν κατάλληλο επίπεδο ασφαλιστικής κάλυψης έναντι επαγγελματικών κινδύνων.

[…]

4. Όσον αφορά την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιβάλλουν υποχρεώσεις που να εξασφαλίζουν ότι οι οικονομικοί φορείς διαθέτουν τους αναγκαίους ανθρώπινους και τεχνικούς πόρους και την πείρα για την εκτέλεση της σύμβασης σε κατάλληλο επίπεδο ποιότητας.

Οι αναθέτουσες αρχές μπορεί να απαιτούν, ειδικότερα, από τους οικονομικούς φορείς να διαθέτουν ικανοποιητικό επίπεδο εμπειριών, αποδεικνυόμενο με κατάλληλες συστάσεις από συμβάσεις που έχουν εκτελεστεί κατά το παρελθόν. Μια αναθέτουσα αρχή μπορεί να θεωρεί ότι ένας οικονομικός φορέας δεν διαθέτει την αναγκαία επαγγελματική ικανότητα εάν διαπιστώσει ότι ο οικονομικός φορέας έχει συγκρουόμενα συμφέροντα που ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά την εκτέλεση της σύμβασης.

Στο πλαίσιο διαδικασιών σύναψης σύμβασης προμηθειών για τις οποίες απαιτούνται εργασίες τοποθέτησης ή εγκατάστασης, παροχή υπηρεσιών ή εκτέλεση έργων, η επαγγελματική ικανότητα των οικονομικών φορέων να παράσχουν αυτή την υπηρεσία ή να εκτελέσουν την εγκατάσταση ή τα έργα μπορεί να αξιολογείται βάσει της τεχνογνωσίας τους, της αποτελεσματικότητας, της πείρας και της αξιοπιστίας τους.

[…]»

13 Το άρθρο 60 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αποδεικτικά μέσα», ορίζει στις παραγράφους 3 και 4 τα εξής:

«3. Η οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια του οικονομικού φορέα μπορεί, κατά κανόνα, να αποδεικνύεται με ένα ή περισσότερα από τα δικαιολογητικά που αναφέρονται στο παράρτημα XII μέρος I.

Εάν ο οικονομικός φορέας, για βάσιμο λόγο, δεν είναι σε θέση να προσκομίσει τα δικαιολογητικά που ζητεί η αναθέτουσα αρχή, μπορεί να αποδεικνύει την οικονομική και χρηματοοικονομική του επάρκεια με οποιοδήποτε άλλο έγγραφο κρίνεται κατάλληλο από την αναθέτουσα αρχή.

4. Η τεχνική ικανότητα των οικονομικών φορέων μπορεί να αποδεικνύεται με έναν ή περισσότερους από τους τρόπους που αναφέρονται στο παράρτημα XII μέρος II, ανάλογα με τη φύση, την ποσότητα ή τη σπουδαιότητα και τη χρήση των έργων, των προμηθειών ή των υπηρεσιών.»

14 Το παράρτημα XII της ίδιας οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αποδεικτικά μέσα για τα κριτήρια επιλογής», ορίζει τα εξής:

«Μέρος I: Οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια

Η οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια του οικονομικού φορέα είναι δυνατόν, κατά κανόνα, να αποδεικνύεται με ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα δικαιολογητικά:

α) κατάλληλες τραπεζικές βεβαιώσεις ή, ενδεχομένως, πιστοποιητικό ασφαλιστικής κάλυψης επαγγελματικών κινδύνων·

β) οικονομικές καταστάσεις ή αποσπάσματα οικονομικών καταστάσεων, στην περίπτωση που η δημοσίευση των οικονομικών καταστάσεων απαιτείται από τη νομοθεσία της χώρας όπου είναι εγκατεστημένος ο οικονομικός φορέας·

γ) δήλωση περί του ολικού ύψους του κύκλου εργασιών και, ενδεχομένως, του κύκλου εργασιών στον τομέα δραστηριοτήτων που αποτελεί το αντικείμενο της σύμβασης, για τις τρεις τελευταίες οικονομικές χρήσεις κατ' ανώτατο όριο, συναρτήσει της ημερομηνίας δημιουργίας του οικονομικού φορέα ή έναρξης των δραστηριοτήτων του, εφόσον είναι διαθέσιμες οι πληροφορίες για τον εν λόγω κύκλο εργασιών.

Μέρος II: Τεχνική ικανότητα

Αποδεικτικά στοιχεία των τεχνικών ικανοτήτων του οικονομικού φορέα, που αναφέρονται στο άρθρο 58:

α) οι ακόλουθοι κατάλογοι:
   i) κατάλογος των εργασιών που εκτελέσθηκαν την τελευταία πενταετία, κατά μέγιστο όριο, συνοδευόμενος από πιστοποιητικά ορθής εκτέλεσης και ολοκλήρωσης των σημαντικότερων εργασιών· εάν είναι απαραίτητο για τη διασφάλιση ικανοποιητικού επιπέδου ανταγωνισμού, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να ορίζουν ότι θα λαμβάνονται υπόψη στοιχεία σχετικών εργασιών που εκτελέσθηκαν πριν από την τελευταία πενταετία·

ii) κατάλογος των κυριότερων παραδόσεων ή των κυριότερων υπηρεσιών που πραγματοποιήθηκαν την τελευταία τριετία, κατά μέγιστο όριο, με αναφορά του αντίστοιχου ποσού, της ημερομηνίας και του δημόσιου ή ιδιωτικού παραλήπτη. Εάν είναι απαραίτητο για τη διασφάλιση ικανοποιητικού επιπέδου ανταγωνισμού, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να ορίζουν ότι θα λαμβάνονται υπόψη στοιχεία σχετικών προμηθειών ή υπηρεσιών που παραδόθηκαν ή εκτελέσθηκαν πριν από την τελευταία τριετία·

β) αναφορά του τεχνικού προσωπικού ή των τεχνικών υπηρεσιών, είτε ανήκουν απευθείας στην επιχείρηση του οικονομικού φορέα είτε όχι, ιδίως των υπευθύνων για τον έλεγχο της ποιότητας και, όταν πρόκειται για δημόσιες συμβάσεις έργων, εκείνων που θα έχει στη διάθεσή του ο εργολάβος για την εκτέλεση του έργου·

γ) περιγραφή του τεχνικού εξοπλισμού και των μέτρων που λαμβάνει ο οικονομικός φορέας για την εξασφάλιση της ποιότητας και των μέσων μελέτης και έρευνας της επιχείρησής του·

δ) αναφορά του τρόπου διαχείρισης της αλυσίδας εφοδιασμού και των συστημάτων ανίχνευσης που θα είναι σε θέση να εφαρμόζει ο οικονομικός φορέας κατά την εκτέλεση της σύμβασης·

ε) εάν τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που παρέχονται είναι σύνθετα ή, κατ' εξαίρεση, πρέπει να ανταποκρίνονται σε κάποιον ιδιαίτερο σκοπό, έλεγχος διενεργούμενος από την αναθέτουσα αρχή ή, εξ ονόματός της, από αρμόδιο επίσημο οργανισμό της χώρας όπου είναι εγκατεστημένος ο προμηθευτής ή ο πάροχος υπηρεσιών, με την επιφύλαξη της συναίνεσης του οργανισμού αυτού· ο έλεγχος αυτός αφορά το παραγωγικό δυναμικό του προμηθευτή ή τις τεχνικές ικανότητες του παρόχου υπηρεσιών και, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, τα μέσα μελέτης και έρευνας που αυτός διαθέτει καθώς και τα μέτρα που λαμβάνει για τον έλεγχο της ποιότητας·

στ) αναφορά τίτλων σπουδών και επαγγελματικών προσόντων του παρόχου υπηρεσιών ή του εργολάβου ή των διευθυντικών στελεχών της επιχείρησης, υπό την προϋπόθεση ότι δεν αξιολογούνται ως κριτήριο ανάθεσης·

ζ) αναφορά των μέτρων περιβαλλοντικής διαχείρισης που μπορεί να εφαρμόζει ο οικονομικός φορέας κατά την εκτέλεση της σύμβασης·

η) δήλωση στην οποία αναφέρονται το μέσο ετήσιο εργατοϋπαλληλικό δυναμικό του παρόχου υπηρεσιών ή του εργολάβου και ο αριθμός των στελεχών της επιχείρησής του κατά τα τελευταία τρία χρόνια·

θ) δήλωση σχετικά με τα μηχανήματα, τις εγκαταστάσεις και τον τεχνικό εξοπλισμό που διαθέτει ο πάροχος υπηρεσιών ή ο εργολάβος για την εκτέλεση της σύμβασης·

ι) αναφορά του τμήματος της σύμβασης το οποίο ο οικονομικός φορέας προτίθεται, ενδεχομένως, να αναθέσει σε τρίτους υπό μορφή υπεργολαβίας·

ια) όσον αφορά τα προϊόντα που παρέχονται:
i) δείγματα, περιγραφή ή φωτογραφίες, η αυθεντικότητα των οποίων πρέπει να μπορεί να βεβαιώνεται κατόπιν αιτήσεως της αναθέτουσας αρχής,

ii) πιστοποιητικά εκδιδόμενα από επίσημα ινστιτούτα ή επίσημες υπηρεσίες ελέγχου της ποιότητας, αναγνωρισμένων ικανοτήτων, με τα οποία βεβαιώνεται η καταλληλότητα των προϊόντων, επαληθευόμενη με παραπομπές σε ορισμένες τεχνικές προδιαγραφές ή πρότυπα.»

15 Το άρθρο 63 της οδηγίας 2014/24, το οποίο τιτλοφορείται «Στήριξη στις ικανότητες άλλων φορέων», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Όσον αφορά τα κριτήρια της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας που προβλέπονται στο άρθρο 58 παράγραφος 3 και τα κριτήρια σχετικά με την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα που προβλέπονται στο άρθρο 58 παράγραφος 4, ένας οικονομικός φορέας μπορεί, εφόσον συντρέχει περίπτωση και για συγκεκριμένη σύμβαση, να στηρίζεται στις ικανότητες άλλων φορέων, ασχέτως της νομικής φύσης των δεσμών του με αυτούς. Όσον αφορά τα κριτήρια που σχετίζονται με τους τίτλους σπουδών και τα επαγγελματικά προσόντα που ορίζονται στο παράρτημα XII μέρος II στοιχείο στ) ή με τη σχετική επαγγελματική πείρα, οι οικονομικοί φορείς μπορούν, ωστόσο, να βασίζονται στις ικανότητες άλλων φορέων μόνο εάν αυτοί θα εκτελέσουν τις εργασίες ή τις υπηρεσίες για τις οποίες απαιτούνται οι συγκεκριμένες ικανότητες. Σε περίπτωση που οικονομικός φορέας επιθυμεί να στηριχθεί στις ικανότητες άλλων φορέων, αποδεικνύει στην αναθέτουσα αρχή ότι θα έχει στη διάθεσή του τους αναγκαίους πόρους, παραδείγματος χάριν, με την προσκόμιση της σχετικής δέσμευσης των φορέων αυτών για τον σκοπό αυτό.

Η αναθέτουσα αρχή ελέγχει, σύμφωνα με τα άρθρα 59, 60 και 61, αν πληρούν τα σχετικά κριτήρια επιλογής οι φορείς στις ικανότητες των οποίων ο οικονομικός φορέας προτίθεται να στηριχθεί και αν συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού σύμφωνα με το άρθρο 57. Η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει ένα φορέα που δεν πληροί σχετικό κριτήριο επιλογής ή για τ[ο]ν οποί[ο] συντρέχουν υποχρεωτικοί λόγοι αποκλεισμού. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να απαιτήσει από τον οικονομικό φορέα, ή δύναται να υποχρεωθεί σχετικώς από το κράτος μέλος, να αντικαταστήσει φορέα στο πρόσωπο του οποίου συντρέχουν μη υποχρεωτικοί λόγοι αποκλεισμού.

Όταν οικονομικός φορέας στηρίζεται στις ικανότητες άλλων φορέων όσον αφορά τα κριτήρια που σχετίζονται με την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητά από τον οικονομικό φορέα και τους φορείς αυτούς να είναι από κοινού υπεύθυνοι για την εκτέλεση της σύμβασης.

Υπό τους ιδίους όρους, μία ένωση οικονομικών φορέων, όπως αναφέρεται στο άρθρο 19 παράγραφος 2, μπορεί να στηρίζεται στις ικανότητες των συμμετεχόντων στην ένωση ή άλλων φορέων.»

16 Κατά το άρθρο 70 της οδηγίας αυτής, το οποίο τιτλοφορείται «Όροι εκτέλεσης της σύμβασης»:

«Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιβάλλουν ειδικούς όρους σχετικά με την εκτέλεση της σύμβασης, υπό την προϋπόθεση ότι συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης κατά την έννοια του άρθρου 67 παράγραφος 3 και επισημαίνονται στην προκήρυξη διαγωνισμού ή στα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης. Οι εν λόγω όροι μπορούν να περιλαμβάνουν οικονομικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές παραμέτρους ή παραμέτρους που αφορούν την καινοτομία και την απασχόληση.»

Η οδηγία 89/665

17 Το άρθρο 1 της οδηγίας 89/665, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής και διαθεσιμότητα των διαδικασιών προσφυγής», ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στις συμβάσεις οι οποίες αναφέρονται στην οδηγία [2014/24], εκτός εάν οι εν λόγω συμβάσεις εξαιρούνται κατ' εφαρμογή των άρθρων 7, 8, 9, 10, 11, 12,15,16, 17 και 37 της εν λόγω οδηγίας.

[…]

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, όσον αφορά τις συμβάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2014/24/ΕΕ ή της οδηγίας 2014/23/ΕΕ, οι αποφάσεις που λαμβάνουν οι αναθέτουσες αρχές να υπόκεινται στην άσκηση αποτελεσματικών και, ιδίως, όσο το δυνατόν ταχύτερων αναθεωρήσεων, υπό τις προϋποθέσεις που θέτουν [τα] άρθρα 2 έως 2στ της παρούσας οδηγίας, λόγω του ότι οι αποφάσεις αυτές παραβιάζουν την ενωσιακή νομοθεσία περί διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων ή τους εθνικούς κανόνες μεταφοράς της εν λόγω νομοθεσίας.

[…]

3. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι διαδικασίες προσφυγής να είναι διαθέσιμες, σύμφωνα με τους κανόνες που είναι δυνατό να θεσπίζουν τα κράτη μέλη, τουλάχιστον σε οιοδήποτε πρόσωπο έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί συγκεκριμένη σύμβαση και το οποίο υπέστη ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από εικαζόμενη παράβαση.

[…]

5. Τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτήσουν από τον ενδιαφερόμενο να ασκήσει καταρχάς προσφυγή στην αναθέτουσα αρχή. Στην περίπτωση αυτή, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η άσκηση της εν λόγω προσφυγής να συνεπάγεται την άμεση αναστολή της δυνατότητας σύναψης της σύμβασης.

[…]

Η αναστολή στην οποία αναφέρεται το πρώτο εδάφιο δεν λήγει πριν την εκπνοή προθεσμίας τουλάχιστον 10 ημερολογιακών ημερών από την επομένη της ημέρας κατά την οποία η αναθέτουσα αρχή απέστειλε απάντηση με τηλεομοιοτυπία ή με ηλεκτρονικά μέσα ή, εφόσον χρησιμοποιούνται άλλα μέσα επικοινωνίας, πριν την εκπνοή προθεσμίας τουλάχιστον 15 ημερολογιακών ημερών από την επομένη της ημέρας κατά την οποία η αναθέτουσα αρχή απέστειλε απάντηση ή τουλάχιστον 10 ημερολογιακών ημερών από την επομένη της ημέρας παραλαβής της απάντησης.»

18 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απαιτήσεις για τις διαδικασίες προσφυγής», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα μέτρα που λαμβάνονται όσον αφορά τις διαδικασίες προσφυγής που ορίζει το άρθρο 1 να προβλέπουν τις αναγκαίες εξουσίες προκειμένου:

α) να λαμβάνονται, το συντομότερο δυνατόν και με τη διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων, προσωρινά μέτρα για να επανορθωθεί η εικαζόμενη παράβαση ή να αποτραπεί η περαιτέρω ζημία των θιγομένων συμφερόντων, συμπεριλαμβανομένων μέτρων που αναστέλλουν ή επιτρέπουν την αναστολή της διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης ή της εκτέλεσης οιασδήποτε απόφασης λαμβάνουν οι αναθέτουσες αρχές·

β) να ακυρώσουν ή να διασφαλίσουν την ακύρωση των παράνομων αποφάσεων, και ιδίως να καταργούν τις τεχνικές, οικονομικές και χρηματοδοτικές προδιαγραφές που εισάγουν διακρίσεις και περιλαμβάνονται στα έγγραφα με τα οποία καλούνται οι ενδιαφερόμενοι να συμμετάσχουν στο διαγωνισμό, στις συγγραφές υποχρεώσεων ή σε οποιοδήποτε άλλο έγγραφο που έχει σχέση με τη διαδικασία σύναψης της συγκεκριμένης σύμβασης·

γ) να επιδικάζουν αποζημίωση στα ζημιωθέντα από την παράβαση πρόσωπα.»

19 Το αρχικό κείμενο της οδηγίας 89/665 είχε τροποποιηθεί, πριν από τις τροποποιήσεις που επέφερε η οδηγία 2014/23, με την οδηγία 2007/66/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2007 (ΕΕ 2007, L 335, σ. 31), προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης δημοσίων συμβάσεων. Η τελευταία αυτή οδηγία, κατά την αιτιολογική της σκέψη 36, σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, τηρεί τις αρχές που αναγνωρίζονται, ιδίως, από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) και επιδιώκει, ειδικότερα, να εξασφαλίσει την πλήρη τήρηση του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής και δίκαιης δίκης, σύμφωνα με το πρώτο και το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 47 του Χάρτη.

Η οδηγία 2016/943

20 Οι αιτιολογικές σκέψεις 4 και 18 της οδηγίας 2016/943 έχουν ως εξής:

«(4) Οι καινοτόμες επιχειρήσεις εκτίθενται ολοένα και περισσότερο σε πρακτικές αντίθετες στα χρηστά ήθη που αποβλέπουν στην υπεξαίρεση εμπορικών απορρήτων, όπως κλοπή, μη επιτρεπόμενη αντιγραφή, οικονομική κατασκοπεία ή παραβίαση των απαιτήσεων εμπιστευτικότητας, είτε από το εσωτερικό είτε εκτός της Ένωσης. Οι πρόσφατες εξελίξεις, όπως η παγκοσμιοποίηση, η αύξηση της εξωτερικής ανάθεσης, οι μεγαλύτερες αλυσίδες εφοδιασμού και η αυξημένη χρήση της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών, συμβάλλουν στην αύξηση του κινδύνου αυτών των πρακτικών. Η παράνομη απόκτηση, χρήση ή αποκάλυψη εμπορικού απορρήτου θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα του νόμιμου κατόχου του εμπορικού απορρήτου να αποκομίσει τα οφέλη του πρωτοπόρου, αξιοποιώντας τα αποτελέσματα των καινοτόμων προσπαθειών του. Χωρίς αποτελεσματικά και συγκρίσιμα νομικά μέσα για την προστασία των εμπορικών απορρήτων σε ολόκληρη την Ένωση, αποθαρρύνονται οι καινοτόμες διασυνοριακές δραστηριότητες εντός της εσωτερικής αγοράς και δεν αναπτύσσεται το δυναμικό των εμπορικών απορρήτων ως κινητήριων δυνάμεων της οικονομικής ανάπτυξης και της

απασχόλησης. Έτσι, η καινοτομία και η δημιουργικότητα αποθαρρύνονται και οι επενδύσεις μειώνονται, πράγμα το οποίο επηρεάζει την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και υπονομεύει το αναπτυξιακό της δυναμικό.

[…]

(18) Επιπλέον, η απόκτηση, η χρήση ή η αποκάλυψη εμπορικών απορρήτων όταν επιβάλλεται ή επιτρέπεται από το νόμο, θα πρέπει να θεωρείται νόμιμη για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας. Αυτό αφορά κυρίως την απόκτηση και αποκάλυψη εμπορικών απορρήτων στο πλαίσιο της άσκησης των δικαιωμάτων των εκπροσώπων των εργαζομένων στην ενημέρωση, διαβούλευση και συμμετοχή σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο και την εθνική νομοθεσία και πρακτική, και τη συλλογική υπεράσπιση των συμφερόντων των εργαζομένων και των εργοδοτών, καθώς και τη συνδιαχείριση, όπως επίσης και την απόκτηση ή αποκάλυψη εμπορικού απορρήτου στο πλαίσιο υποχρεωτικών ελέγχων σύμφωνα με το ενωσιακό ή το εθνικό δίκαιο. Ωστόσο, το σύννομον της απόκτησης ενός εμπορικού απορρήτου δεν θα πρέπει να θίγει οποιαδήποτε υποχρέωση εμπιστευτικότητας σε σχέση με το εμπορικό απόρρητο ή οποιοδήποτε περιορισμό ως προς τη χρήση του που μπορεί να επιβάλει το ενωσιακό ή εθνικό δίκαιο στον παραλήπτη ή αποδέκτη των πληροφοριών. Ειδικότερα, η παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να απαλλάσσει τις δημόσιες αρχές από τις υποχρεώσεις εμπιστευτικότητας τις οποίες υπέχουν ως προς τις πληροφορίες τις οποίες διαβιβάζουν κάτοχοι εμπορικών απορρήτων, ανεξαρτήτως του εάν οι υποχρεώσεις αυτές επιβάλλονται από το ενωσιακό ή το εθνικό δίκαιο. Μια τέτοια υποχρέωση εμπιστευτικότητας περιλαμβάνει και τις υποχρεώσεις εμπιστευτικότητας των πληροφοριών που διαβιβάζονται στην αναθέτουσα αρχή στο πλαίσιο ανάθεσης συμβάσεων, όπως προβλέπονται, για παράδειγμα, […] [στην οδηγία 2014/24]».

21 Κατά το άρθρο 1 της οδηγίας 2016/943, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής»:

«1. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κανόνες προστασίας από την παράνομη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψη εμπορικών απορρήτων.

[…]

2. Η παρούσα οδηγία δεν θίγει:

[…]

β) την εφαρμογή των ενωσιακών ή εθνικών κανόνων που επιβάλλουν στους κατόχους εμπορικού απορρήτου να αποκαλύπτουν, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων εμπορικών απορρήτων, στο κοινό ή σε διοικητικές ή δικαστικές αρχές στο πλαίσιο της εκτέλεσης των καθηκόντων των αρχών αυτών·

γ) την εφαρμογή των ενωσιακών ή εθνικών κανόνων που απαιτούν ή επιτρέπουν στα όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης ή τις εθνικές δημόσιες αρχές να αποκαλύπτουν πληροφορίες που υποβάλλονται από τις επιχειρήσεις, τις οποίες τα ανωτέρω όργανα, οργανισμοί ή αρχές κατέχουν σύμφωνα με, και σε συμμόρφωση με, τις υποχρεώσεις και τα προνόμια που προβλέπονται στο ενωσιακό ή το εθνικό δίκαιο·

[…]».

22 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Νόμιμη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψη εμπορικών απορρήτων», προβλέπει στην παράγραφο 2 τα εξής:

«Η απόκτηση, χρήση ή αποκάλυψη εμπορικού απορρήτου θεωρείται νόμιμη αν επιβάλλεται ή επιτρέπεται από το ενωσιακό ή το εθνικό δίκαιο.»

23 Το άρθρο 4 της ίδιας οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Παράνομη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψη εμπορικών απορρήτων», προβλέπει στην παράγραφο 2, στοιχείο α′, τα εξής:

«Η απόκτηση εμπορικού απορρήτου χωρίς τη συγκατάθεση του κατόχου του θεωρείται παράνομη όποτε διενεργείται με:

α) μη επιτρεπόμενη πρόσβαση, ιδιοποίηση ή αντιγραφή εγγράφων, αντικειμένων, υλικών, ουσιών ή ηλεκτρονικών αρχείων που νομίμως βρίσκονται υπό τον έλεγχο του κατόχου του εμπορικού απορρήτου, τα οποία περιέχουν το εμπορικό απόρρητο ή από τα οποία μπορεί να εξαχθεί το εμπορικό απόρρητο».

24 Το άρθρο 9 της οδηγίας 2016/943, το οποίο τιτλοφορείται «Προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των εμπορικών απορρήτων κατά τις δικαστικές διαδικασίες», ορίζει στην παράγραφο 2 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν επίσης ότι οι αρμόδιες δικαστικές αρχές δύνανται, βάσει δεόντως αιτιολογημένης αίτησης διάδικου, να λαμβάνουν ειδικά μέτρα που είναι αναγκαία προκειμένου να προστατευθεί η εμπιστευτικότητα κάθε εμπορικού απορρήτου ή θεωρούμενου εμπορικού απορρήτου το οποίο χρησιμοποιείται ή αναφέρεται κατά την εξέλιξη της δικαστικής διαδικασίας που αφορά την παράνομη απόκτηση, χρήση ή αποκάλυψη εμπορικού απορρήτου. Τα κράτη μέλη δύνανται επίσης να επιτρέπουν στις αρμόδιες δικαστικές αρχές να λαμβάνουν τέτοια μέτρα αυτοβούλως.

Τα μέτρα που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο περιλαμβάνουν τουλάχιστον τη δυνατότητα:

α) να περιορίζεται εν όλω ή εν μέρει η πρόσβαση σε οποιοδήποτε έγγραφο περιέχει εμπορικά απόρρητα ή θεωρούμενα εμπορικά απόρρητα, το οποίο υποβάλλεται από τους διαδίκους ή τρίτους, σε περιορισμένο αριθμό προσώπων·

β) όταν ενδέχεται να αποκαλυφθούν εμπορικά απόρρητα ή θεωρούμενα εμπορικά απόρρητα, να επιτρέπεται πρόσβαση στην ακροαματική διαδικασία καθώς και στα αντίστοιχα πρακτικά ή καταγραφές της διαδικασίας σε περιορισμένο αριθμό προσώπων·

γ) να διατίθεται σε οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο που δεν περιλαμβάνεται στον περιορισμένο αριθμό προσώπων που αναφέρονται στα στοιχεία α) και β) ένα μη εμπιστευτικό κείμενο της δικαστικής απόφασης, στην οποία τα αποσπάσματα που περιέχουν εμπορικά απόρρητα έχουν αφαιρεθεί ή αναδιατυπωθεί.

Ο αριθμός των προσώπων που αναφέρονται στα στοιχεία α) και β) του δευτέρου εδαφίου δεν υπερβαίνει ό,τι είναι αναγκαίο για να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση με το δικαίωμα των διαδίκων σε αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα και σε δίκαιη δίκη και περιλαμβάνει, τουλάχιστον, ένα φυσικό πρόσωπο για κάθε διάδικο και τον πληρεξούσιο δικηγόρο ή άλλους εκπρόσωπους των εν λόγω διαδίκων.»

Το λιθουανικό δίκαιο

Ο νόμος περί δημοσίων συμβάσεων

25 Ο Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas (νόμος της Δημοκρατίας της Λιθουανίας περί δημοσίων συμβάσεων), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο για την υπόθεση της κύριας δίκης χρόνο (στο εξής: νόμος περί δημοσίων συμβάσεων), ορίζει στο άρθρο 20, το οποίο τιτλοφορείται «Εμπιστευτικότητα», τα εξής:

«1. Απαγορεύεται στην αναθέτουσα αρχή, την επιτροπή ανάθεσης, τα μέλη και τους εμπειρογνώμονές τους και σε κάθε άλλο πρόσωπο να αποκαλύπτουν σε τρίτους πληροφορίες τις οποίες οι προμηθευτές παρείχαν ως εμπιστευτικές.

2. Η προσφορά ή η αίτηση συμμετοχής του προμηθευτή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί στο σύνολό της εμπιστευτική, πλην όμως ο προμηθευτής μπορεί να δηλώσει ότι ορισμένες πληροφορίες οι οποίες περιέχονται στην προσφορά του είναι εμπιστευτικές. Οι εμπιστευτικές πληροφορίες μπορεί να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, εμπορικά απόρρητα (κατασκευής) και εμπιστευτικά ζητήματα της προσφοράς. Οι πληροφορίες δεν χαρακτηρίζονται εμπιστευτικές:

1) εάν ο χαρακτηρισμός αυτός αντιβαίνει στις διατάξεις του νόμου που προβλέπουν την υποχρέωση αποκάλυψης ή το δικαίωμα ενημέρωσης καθώς και στην κανονιστική ρύθμιση περί εφαρμογής των διατάξεων αυτών·

2) εάν ο χαρακτηρισμός αυτός συνεπάγεται παράβαση των υποχρεώσεων που προβλέπονται στα άρθρα 33 και 58 του παρόντος νόμου σε σχέση με τη δημοσίευση των συναφθεισών συμβάσεων, την παροχή πληροφοριών στους υποψηφίους και τους προσφέροντες, περιλαμβανομένων πληροφοριών σχετικών με την τιμή των προμηθειών, των υπηρεσιών ή των έργων που αναφέρεται στην προσφορά, εξαιρουμένων των συστατικών στοιχείων αυτής·

3) εάν οι εν λόγω πληροφορίες υποβλήθηκαν σε έγγραφα με τα οποία βεβαιώνεται ότι ο προμηθευτής δεν εμπίπτει σε κανέναν λόγο αποκλεισμού, πληροί τις απαιτήσεις ικανότητας και τους κανόνες διαχείρισης της ποιότητας και προστασίας του περιβάλλοντος, εξαιρουμένων των πληροφοριών των οποίων η αποκάλυψη θα συνιστούσε παράβαση των διατάξεων του νόμου της Δημοκρατίας της Λιθουανίας περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή των υποχρεώσεων του προμηθευτή στο πλαίσιο συμβάσεων συναφθεισών με τρίτους·

4) εάν αφορούν οικονομικούς φορείς και υπεργολάβους στις ικανότητες των οποίων στηρίζεται ο προμηθευτής, εξαιρουμένων των πληροφοριών των οποίων η αποκάλυψη θα συνιστούσε παράβαση των διατάξεων του νόμου περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

3. Οσάκις τρέφει αμφιβολίες για τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των πληροφοριών που περιέχονται στην προσφορά του προμηθευτή, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να ζητεί από αυτόν να καταδείξει τους λόγους για τους οποίους οι επίμαχες πληροφορίες είναι εμπιστευτικές […]

4. Εντός μέγιστης προθεσμίας έξι μηνών από την ημερομηνία σύναψης της σύμβασης, οι ενδιαφερόμενοι προσφέροντες μπορούν να ζητούν από την αναθέτουσα αρχή να τους παράσχει πρόσβαση στην προσφορά ή την αίτηση του αναδόχου (οι υποψήφιοι μπορούν να ζητούν

πρόσβαση στις αιτήσεις άλλων προμηθευτών που κλήθηκαν να υποβάλουν προσφορά ή να μετάσχουν σε διάλογο), πλην όμως δεν επιτρέπεται η αποκάλυψη πληροφοριών τις οποίες οι υποψήφιοι ή οι προσφέροντες χαρακτήρισαν εμπιστευτικές χωρίς παράβαση της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου.

[…]»

26 Το άρθρο 45 του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων, το οποίο φέρει τον τίτλο «Γενικές αρχές αξιολόγησης του προμηθευτή και της αιτήσεως συμμετοχής ή της προσφοράς του», προβλέπει στην παράγραφο 3 τα εξής:

«Σε περίπτωση που ο υποψήφιος ή προσφέρων υπέβαλε ανακριβή, ελλιπή ή ψευδή έγγραφα ή στοιχεία όσον αφορά τη συμμόρφωσή του με τις απαιτήσεις των εγγράφων της διαδικασίας σύναψης σύμβασης ή δεν έχει προσκομίσει τέτοια έγγραφα ή στοιχεία, η αναθέτουσα αρχή οφείλει, τηρουμένων των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, να ζητεί από τον εν λόγω υποψήφιο ή τον προσφέροντα να διορθώσει, να συμπληρώσει ή να διευκρινίσει τα εν λόγω έγγραφα ή στοιχεία, τάσσοντάς του εύλογη προθεσμία. Η διόρθωση, συμπλήρωση, διευκρίνιση των προσκομισθέντων εγγράφων ή στοιχείων ή η προσκόμιση συμπληρωματικών εγγράφων ή στοιχείων είναι δυνατή μόνον εφόσον αυτά αφορούν τη μη συνδρομή λόγου αποκλεισμού του προμηθευτή, τη συμμόρφωσή του προς τις απαιτήσεις ικανότητας, τα κριτήρια διαχείρισης της ποιότητας και προστασίας του περιβάλλοντος, το πληρεξούσιο του προμηθευτή για την υπογραφή της αίτησης συμμετοχής ή της προσφοράς, τη σύμβαση κοινοπραξίας, τα έγγραφα τα οποία πιστοποιούν την εγκυρότητα της προσφοράς και έγγραφα που δεν αφορούν το αντικείμενο της σύμβασης, τα τεχνικά χαρακτηριστικά της, τους όρους εκτέλεσης της σύμβασης ή την τιμή της προσφοράς. Τα λοιπά έγγραφα της προσφοράς του προμηθευτή μπορούν να διορθωθούν, να συμπληρωθούν ή να διευκρινιστούν σύμφωνα με το άρθρο 55, παράγραφος 9, του παρόντος νόμου.»

27 Το άρθρο 46 του εν λόγω νόμου, το οποίο τιτλοφορείται «Λόγοι αποκλεισμού προμηθευτή», ορίζει στην παράγραφο 4 τα ακόλουθα:

«Η αναθέτουσα αρχή αποκλείει τον προμηθευτή από τη διαδικασία σύναψης σύμβασης όταν:

[…]

4) στο πλαίσιο της διαδικασίας σύναψης της συμβάσεως, ο προμηθευτής απέκρυψε πληροφορίες ή παρέσχε ψευδή στοιχεία σχετικά με την τήρηση των απαιτήσεων του παρόντος άρθρου και του άρθρου 47 του παρόντος νόμου και η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αποδείξει το γεγονός αυτό με κάθε νόμιμο μέσο ή όταν ο προμηθευτής δεν είναι σε θέση να προσκομίσει τα απαιτούμενα δυνάμει του άρθρου 50 του παρόντος νόμου δικαιολογητικά λόγω του ότι παρέσχε ψευδή στοιχεία. […]»

28 Το άρθρο 52 του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απόκρυψη πληροφοριών, παροχή ψευδών στοιχείων ή μη προσκόμιση εγγράφων», προβλέπει τα εξής:

«1. Η αναθέτουσα αρχή δημοσιεύει στο Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema [(κεντρική πύλη δημοσίων συμβάσεων, Λιθουανία)], το αργότερο εντός δέκα ημερών και σύμφωνα με τους κανόνες που καθορίζει η Viešųjų pirkimų tarnyba [(αρχή δημοσίων συμβάσεων, Λιθουανία)], τα στοιχεία που αφορούν προμηθευτή ο οποίος, στο πλαίσιο της διαδικασίας σύναψης συμβάσεως, απέκρυψε πληροφορίες ή παρέσχε ψευδή στοιχεία σχετικά με τη συμμόρφωσή του προς τις

απαιτήσεις που καθορίζονται στα άρθρα 46 και 47 του παρόντος νόμου ή ο οποίος, δεν προσκόμισε τα απαιτούμενα δυνάμει του άρθρου 50 του παρόντος νόμου δικαιολογητικά λόγω του ότι παρέσχε ψευδή στοιχεία, εφόσον:

1) ο εν λόγω προμηθευτής αποκλείστηκε από τη διαδικασία σύναψης σύμβασης·

2) εκδόθηκε δικαστική απόφαση.

[…]»

29 Το άρθρο 55 του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αξιολόγηση και σύγκριση των προσφορών», ορίζει στην παράγραφο 9 τα εξής:

«Σύμφωνα με το άρθρο 45, παράγραφος 3, του παρόντος νόμου, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητήσει από τους προσφέροντες να διορθώσουν, να συμπληρώσουν ή να εξειδικεύσουν την προσφορά τους, αλλά δεν μπορεί να τους ζητήσει, να τους προτείνει ή να τους επιτρέψει να τροποποιήσουν ουσιώδη στοιχεία προσφοράς η οποία υποβλήθηκε στο πλαίσιο ανοικτής ή κλειστής διαδικασίας ή τελικής προσφοράς η οποία υποβλήθηκε στο πλαίσιο ανταγωνιστικού διαλόγου, διαδικασίας με διαπραγμάτευση με ή χωρίς δημοσίευση ή σύμπραξης καινοτομίας, δηλαδή να τροποποιήσουν την τιμή ή να επιφέρουν άλλες τροποποιήσεις οι οποίες θα είχαν ως αποτέλεσμα μια προσφορά η οποία δεν ανταποκρινόταν στα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης να ανταποκρίνεται πλέον σε αυτά. Εφόσον, κατά την εξέταση των προσφορών, η αναθέτουσα αρχή ανακαλύψει στην προσφορά σφάλματα υπολογισμού τα οποία αφορούν την τιμή ή το κόστος, υποχρεούται να καλέσει τον προσφέροντα να διορθώσει τα διαπιστωθέντα σφάλματα υπολογισμού εντός προθεσμίας την οποία του τάσσει, χωρίς να τροποποιήσει τις τιμές ή το κόστος που περιλαμβάνονταν στην προσφορά κατά τον χρόνο κατά τον οποίο έλαβε γνώση αυτής. Κατά τη διόρθωση των σφαλμάτων υπολογισμού που διαπιστώθηκαν στην προσφορά του, ο προσφέρων μπορεί να διορθώσει στοιχεία τα οποία συνθέτουν την τιμή ή το κόστος, δεν μπορεί όμως να αποσύρει στοιχεία της τιμής ή στοιχεία που συνθέτουν το κόστος, ούτε και να προσθέσει νέα στοιχεία στην τιμή ή στο κόστος.»

30 Το άρθρο 58 του εν λόγω νόμου, το οποίο φέρει τον τίτλο «Γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων», ορίζει στην παράγραφο 3 τα ακόλουθα:

«Στις περιπτώσεις που μνημονεύονται στις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος άρθρου, η αναθέτουσα αρχή δεν παρέχει πληροφορίες των οποίων η αποκάλυψη συνιστά παράβαση των κανόνων περί προστασίας δεδομένων και πληροφοριών ή αντιβαίνει στο γενικό συμφέρον, βλάπτει τα νόμιμα εμπορικά συμφέροντα συγκεκριμένου προμηθευτή ή επηρεάζει τον ανταγωνισμό μεταξύ προμηθευτών.»

Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας της Δημοκρατίας της Λιθουανίας

31 Ο Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας της Δημοκρατίας της Λιθουανίας) ορίζει στο άρθρο 10^1, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ειδικές διατάξεις σχετικά με την προστασία του εμπορικού απορρήτου», τα εξής:

«1. Το παρόν άρθρο προβλέπει ειδικές διατάξεις για την προστασία του εμπορικού απορρήτου σε υποθέσεις που αφορούν την παράνομη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψη εμπορικών απορρήτων και σε άλλες αστικές υποθέσεις.

2. Όταν συντρέχουν λόγοι για να θεωρείται ότι επιτρέπεται η αποκάλυψη εμπορικού απορρήτου, το δικαστήριο, κατόπιν δεόντως αιτιολογημένης αιτήσεως των διαδίκων ή αυτεπαγγέλτως, ορίζει με αιτιολογημένη διάταξη τα πρόσωπα τα οποία μπορούν:

1) να έχουν πρόσβαση στα μέρη του φακέλου που περιέχουν πληροφορίες οι οποίες συνιστούν ή ενδέχεται να συνιστούν εμπορικό απόρρητο, να δημιουργούν και να λαμβάνουν αποσπάσματα, αντίτυπα ή αντίγραφα (ψηφιακά αντίγραφα)·

2) να μετέχουν σε κεκλεισμένων των θυρών ακροάσεις στις οποίες ενδέχεται να αποκαλυφθούν πληροφορίες που συνιστούν ή ενδέχεται να συνιστούν εμπορικό απόρρητο, και να έχουν πρόσβαση στα πρακτικά των εν λόγω ακροάσεων·

3) να λαμβάνουν θεωρημένο αντίγραφο (ψηφιακό αντίγραφο) απόφασης ή διάταξης που περιέχει πληροφορίες που συνιστούν ή ενδέχεται να συνιστούν εμπορικό απόρρητο.

3. Ο αριθμός των διαλαμβανόμενων στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου προσώπων δεν μπορεί να υπερβαίνει αυτόν που θεωρείται αναγκαίος για τη διασφάλιση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας και του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη. Τα πρόσωπα αυτά είναι τουλάχιστον τα ακόλουθα:

1) εάν ο διάδικος είναι φυσικό πρόσωπο, ο ίδιος και ο εκπρόσωπός του·

2) εάν ο διάδικος είναι νομικό πρόσωπο, τουλάχιστον ένα φυσικό πρόσωπο το οποίο διεξάγει την υπόθεση στο όνομα του νομικού προσώπου και ο εκπρόσωπός του.

4. Κατά την εφαρμογή των προβλεπόμενων στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου περιορισμών, το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη την ανάγκη διασφάλισης του δικαιώματος ένδικης προστασίας και του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, των θεμιτών συμφερόντων των διαδίκων και των λοιπών μετεχόντων στη διαδικασία καθώς και τη βλάβη που μπορεί να προκαλέσει η εφαρμογή ή η παράλειψη εφαρμογής των εν λόγω περιορισμών.

[…]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

32 Στις 27 Σεπτεμβρίου 2018, η αναθέτουσα αρχή δημοσίευσε προκήρυξη διαγωνισμού για τη σύναψη ανοικτής διεθνούς σύμβασης με αντικείμενο την αγορά υπηρεσιών αποκομιδής και μεταφοράς των αστικών αποβλήτων του Δήμου Neringa (Λιθουανία) στις εγκαταστάσεις επεξεργασίας του χώρου υγειονομικής ταφής της Περιφέρειας Klaipėda (Λιθουανία).

33 Η αναθέτουσα αρχή καθόρισε στην εν λόγω προκήρυξη τεχνικές προδιαγραφές. Όρισε, μεταξύ άλλων, ότι ο πάροχος υπηρεσιών θα είναι υποχρεωμένος να χρησιμοποιεί οχήματα αποκομιδής των δημοτικών αστικών αποβλήτων τα οποία πρέπει να ανταποκρίνονται τουλάχιστον στο πρότυπο Euro 5 και να είναι εξοπλισμένα με σταθερό πομπό συστήματος εντοπισμού γεωγραφικής θέσεως (GPS) ο οποίος θα βρίσκεται μονίμως σε λειτουργία, κατά τρόπο ώστε η αναθέτουσα αρχή να έχει τη δυνατότητα να καθορίζει την ακριβή θέση και το δρομολόγιο του οχήματος.

34 Η προκήρυξη περιείχε επίσης περιγραφή των αναγκαίων για την εκτέλεση της σύμβασης επαγγελματικών και τεχνικών ικανοτήτων των προσφερόντων και της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειάς τους. Στο πλαίσιο αυτό, διευκρίνιζε ότι κάθε προσφέρων έπρεπε να υποβάλει δήλωση σε μη τυποποιημένο έγγραφο, με την οποία να βεβαιώνεται ότι ο μέσος ετήσιος κύκλος εργασιών που πραγματοποίησε ασκώντας τη δραστηριότητα αποκομιδής και μεταφοράς μικτών δημοτικών αποβλήτων κατά τη διάρκεια των τριών προηγουμένων οικονομικών ετών –ή από την ημερομηνία εγγραφής του στα οικεία μητρώα, αν ασκεί τη δραστηριότητα αυτή για διάστημα μικρότερο από τρία έτη– ανερχόταν τουλάχιστον στο ποσό των 200 000 ευρώ, χωρίς τον φόρο προστιθέμενης αξίας.

35 Η αναθέτουσα αρχή έλαβε τρεις προσφορές, μεταξύ των οποίων την προσφορά της Ecoservice και την προσφορά της Κοινοπραξίας.

36 Στις 29 Νοεμβρίου 2018, η αναθέτουσα αρχή κοινοποίησε στους προσφέροντες την αξιολόγηση των προσφορών και την τελική κατάταξή τους. Η σύμβαση ανατέθηκε στην Κοινοπραξία, λόγω της χαμηλότερης τιμής της προσφοράς της, η δε Ecoservice κατετάγη δεύτερη.

37 Στις 4 Δεκεμβρίου 2018, η Ecoservice ζήτησε από την αναθέτουσα αρχή, βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 4, του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων, πρόσβαση στα στοιχεία τα οποία δέχθηκε για τους σκοπούς της ως άνω κατάταξης, ειδικότερα δε στην προσφορά της Κοινοπραξίας.

38 Στις 6 Δεκεμβρίου 2018, η Ecoservice έλαβε γνώση των μη εμπιστευτικών στοιχείων της ως άνω προσφοράς.

39 Στις 10 Δεκεμβρίου 2018, η Ecoservice, θεωρώντας ότι η Κοινοπραξία δεν πληρούσε τις απαιτήσεις, άσκησε διοικητική ένσταση ενώπιον της αναθέτουσας αρχής, προσβάλλοντας τα αποτελέσματα της διαδικασίας του διαγωνισμού. Υποστήριξε, πρώτον, ότι κανένα από τα μέλη της Κοινοπραξίας δεν ήταν δυνατόν να έχει εκτελέσει κατά τη διάρκεια των τριών προηγούμενων ετών συμβάσεις αποκομιδής και μεταφοράς μικτών δημοτικών αποβλήτων ύψους 200 000 ευρώ. Διευκρίνισε συναφώς ότι, δεδομένου ότι η Parsekas δεν παρέχει υπηρεσίες διαχείρισης μικτών δημοτικών αποβλήτων, η αναθέτουσα αρχή όφειλε να της είχε ζητήσει διευκρινίσεις όσον αφορά τη δήλωση την οποία προσκόμισε σχετικά με την εκ μέρους της εκτέλεση συμβάσεων διαχείρισης μικτών αποβλήτων ύψους 235 510,79 ευρώ. Δεύτερον, η Ecoservice ισχυρίστηκε ότι η Κοινοπραξία δεν διέθετε την απαιτούμενη τεχνική ικανότητα.

40 Στις 17 Δεκεμβρίου 2018, η αναθέτουσα αρχή απέρριψε τη διοικητική ένσταση, αναφέροντας λακωνικά, κατά το αιτούν δικαστήριο, ότι η Κοινοπραξία πληρούσε τους δύο όρους τους οποίους αμφισβητούσε η Ecoservice.

41 Στις 27 Δεκεμβρίου 2018, η Ecoservice άσκησε προσφυγή κατά της ως άνω αποφάσεως ενώπιον του Klaipėdos apygardos teismas (πρωτοδικείου Klaipėda, Λιθουανία), ζητώντας, μεταξύ άλλων, να υποχρεωθεί η αναθέτουσα αρχή να προσκομίσει την προσφορά της Κοινοπραξίας και την αλληλογραφία που η τελευταία είχε ανταλλάξει μαζί της. Η Ecoservice, προβάλλοντας τον ισχυρισμό ότι έπρεπε να προσκομιστούν στον δικαστή όλα τα αποδεικτικά στοιχεία, ανεξαρτήτως του εμπιστευτικού χαρακτήρα τους, θεωρούσε αναγκαίο να έχει στη διάθεσή της τα εν λόγω έγγραφα, ορισμένα εκ των οποίων δεν ήταν εμπιστευτικά, προκειμένου να προσδιορίσει επακριβώς τα αιτήματά της.

42 Με απόφαση της 3ης Ιανουαρίου 2019, το ως άνω δικαστήριο υποχρέωσε την αναθέτουσα αρχή να παράσχει στην Ecoservice το σύνολο των εγγράφων τα οποία ζητούσε.

43 Με υπόμνημα της 11ης Ιανουαρίου 2019, το οποίο κατέθεσε μετά την έκδοση της εν λόγω διαταγής, η αναθέτουσα αρχή ισχυρίστηκε, πρώτον, ότι, κατά την εξέταση της διοικητικής ένστασης, ζήτησε από την Κοινοπραξία να της παράσχει διευκρινίσεις σχετικά με τις συμβάσεις που είχε συνάψει για την παροχή υπηρεσιών διαχείρισης αποβλήτων. Η Κοινοπραξία διαβίβασε τις σχετικές πληροφορίες, διευκρινίζοντας ότι αυτές ήταν κατά ένα μεγάλο μέρος τους εμπιστευτικές και, ως εκ τούτου, έπρεπε να προστατευτούν έναντι της αποκάλυψής τους σε τρίτους. Θεωρώντας, επίσης, ότι οι εν λόγω πληροφορίες είχαν εμπορική αξία για την Κοινοπραξία και η αποκάλυψή τους σε ανταγωνιστές θα μπορούσε να της προκαλέσει ζημία, η αναθέτουσα αρχή δεν τις γνωστοποίησε στον δικαστή, προκειμένου να μην παραβιάσει το άρθρο 20 του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων. Προσκόμισε, συνεπώς, μόνον τα μη εμπιστευτικού χαρακτήρα στοιχεία της προσφοράς της Κοινοπραξίας, επισημαίνοντας ότι θα κατέθετε στον δικαστή τις εμπιστευτικές πληροφορίες, εφόσον αυτός της το ζητούσε εκ νέου.

44 Δεύτερον, η αναθέτουσα αρχή ζήτησε την απόρριψη της προσφυγής, για τον λόγο ότι με τις συμπληρωματικές διευκρινίσεις που της είχε παράσχει η Κοινοπραξία και την επίσκεψη που είχε πραγματοποιήσει στις εγκαταστάσεις της Κοινοπραξίας ήταν σε θέση να επιβεβαιώσει την ορθή αξιολόγηση της επίμαχης προσφοράς.

45 Με διάταξη της 15ης Ιανουαρίου 2019, το Klaipėdos apygardos teismas (πρωτοδικείο Klaipėda) περιόρισε την υποχρέωση προσκόμισης εγγράφων στην προσφορά της Κοινοπραξίας, καθώς και στα έγγραφα τα οποία ήταν συνημμένα σε αυτή, και διέταξε την προσκόμισή τους έως τις 25 Ιανουαρίου 2019.

46 Στις 25 Ιανουαρίου 2019, η αναθέτουσα αρχή κατέθεσε στο ως άνω δικαστήριο τα έγγραφα που της ζητήθηκαν, διαχωρίζοντάς τα ανάλογα με το αν περιείχαν ή όχι εμπιστευτικές πληροφορίες. Οι πληροφορίες που ήταν εμπιστευτικές κατά τους ισχυρισμούς της Κοινοπραξίας, τους οποίους δεν αντέκρουσε η αναθέτουσα αρχή, απευθύνονταν αποκλειστικώς στο εν λόγω δικαστήριο. Πέραν τούτου, η αναθέτουσα αρχή ζήτησε από το δικαστήριο να μην επιτρέψει στην Ecoservice να λάβει γνώση των εμπιστευτικών πληροφοριών της προσφοράς της Κοινοπραξίας και να τις χαρακτηρίσει ως απόρρητα στοιχεία της δικογραφίας.

47 Με διάταξη της 30ής Ιανουαρίου 2019, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκανε δεκτά τα αιτήματα της αναθέτουσας αρχής, αφενός, όσον αφορά τον χαρακτηρισμό ως εμπιστευτικών των υποβληθέντων σε αυτό στοιχείων της προσφοράς της Κοινοπραξίας και, αφετέρου, όσον αφορά τη μη γνωστοποίησή τους.

48 Στις 14 Φεβρουαρίου 2019, με διάταξη μη προσβαλλόμενη με ένδικο μέσο, το εν λόγω δικαστήριο απέρριψε αίτηση την οποία είχε υποβάλει η Ecoservice στις 11 Φεβρουαρίου 2019, με την οποία ζητούσε να της παρασχεθεί πρόσβαση στο σύνολο των στοιχείων της δικογραφίας.

49 Στις 21 Φεβρουαρίου 2019, με διάταξη μη προσβαλλόμενη με ένδικο μέσο, το εν λόγω δικαστήριο απέρριψε αίτηση την οποία είχε υποβάλει η Ecoservice στις 12 Φεβρουαρίου 2019, με την οποία ζητούσε να υποχρεωθεί η Parsekas να προσκομίσει στοιχεία σχετικά με τις συμβάσεις διαχείρισης αποβλήτων που είχε συνάψει.

50 Με απόφαση της 15ης Μαρτίου 2019, το Klaipėdos apygardos teismas (πρωτοδικείο Klaipėda) απέρριψε την προσφυγή της Ecoservice, με την αιτιολογία ότι η Κοινοπραξία πληρούσε τις σχετικές απαιτήσεις.

51 Κατόπιν εφέσεως την οποία άσκησε η Ecoservice, το Lietuvos apeliacinis teismas (εφετείο της Λιθουανίας) εξέδωσε, στις 30 Μαΐου 2019, απόφαση με την οποία εξαφάνισε την απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και ακύρωσε την απόφαση της αναθέτουσας αρχής περί κατατάξεως των προσφορών. Το εφετείο υποχρέωσε επίσης την αναθέτουσα αρχή να προβεί σε νέα αξιολόγηση των προσφορών.

52 Η αναθέτουσα αρχή άσκησε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Ανωτάτου Δικαστηρίου της Λιθουανίας).

53 Στις 26 Ιουλίου 2019, η Ecoservice, πριν από την κατάθεση του υπομνήματός της της επί της αιτήσεως αναιρέσεως, ζήτησε από το Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Ανώτατο Δικαστήριο της Λιθουανίας) να της χορηγηθεί πρόσβαση στα εμπιστευτικά έγγραφα που είχε προσκομίσει η αναθέτουσα αρχή στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, με απόκρυψη όμως των ευαίσθητων από εμπορικής απόψεως πληροφοριών.

54 Πρώτον, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ορισμένες απαιτήσεις τις οποίες θα έπρεπε να πληρούν οι προσφέροντες και οι οποίες περιλαμβάνονταν στην προκήρυξη του διαγωνισμού θα μπορούσαν να εκληφθούν τόσο ως όροι σχετικοί με τη χρηματοοικονομική και οικονομική επάρκεια του οικονομικού φορέα όσο και ως όροι σχετικοί με την τεχνική και επαγγελματική ικανότητά του, αλλά και ως τεχνικές προδιαγραφές ή και ως όροι εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης.

55 Πρέπει όμως να καθοριστεί η φύση των απαιτήσεων αυτών, δεδομένου ότι, σύμφωνα με το άρθρο 45, παράγραφος 3, και το άρθρο 55, παράγραφος 9, του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων, η υποχρέωση ή η δυνατότητα του προσφέροντος να διορθώσει δήλωσή του διαφέρει αναλόγως του αν η επίμαχη πληροφορία αφορά την επάρκειά του ή την προσφορά την οποία υπέβαλε.

56 Δεύτερον, κατά το αιτούν δικαστήριο, τίθεται το ζήτημα της στάθμισης της προστασίας των παρασχεθεισών από έναν προσφέροντα εμπιστευτικών πληροφοριών και της αποτελεσματικότητας των δικαιωμάτων άμυνας των λοιπών προσφερόντων.

57 Εν προκειμένω, η Ecoservice επιχείρησε επί ματαίω να αποκτήσει πρόσβαση στην προσφορά της Κοινοπραξίας. Η ίδια η αναθέτουσα αρχή προέταξε πολύ δραστήρια το δικαίωμα της Κοινοπραξίας για την προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών της. Η πρακτική αυτή, η οποία είναι συνήθης στη Λιθουανία, έχει ως αποτέλεσμα την εν μέρει μόνον προστασία των δικαιωμάτων των προσφερόντων. Συγκεκριμένα, στις ένδικες διαφορές με αντικείμενο την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων, οι απορριφθέντες προσφέροντες διαθέτουν λιγότερες πληροφορίες από τους λοιπούς διαδίκους στις εν λόγω δίκες. Πέραν τούτου, η αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων τους εξαρτάται από την απόφαση του δικαστή περί του χαρακτηρισμού των πληροφοριακών στοιχείων τα οποία ζητούν να προσκομιστούν ως εμπιστευτικών. Η απόφαση, όμως, με την οποία ο δικαστής απορρίπτει αίτηση γνωστοποιήσεως τέτοιου είδους πληροφοριών μπορεί να περιορίσει τις πιθανότητες να γίνει δεκτή η προσφυγή του απορριφθέντος προσφέροντος κατά της απόφασης ανάθεσης της σύμβασης.

58 Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει, κατά πρώτον, ότι στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων έχει κρίνει, μεταξύ άλλων, ότι το κατοχυρωμένο στο άρθρο 20 του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων δικαίωμα των προσφερόντων για την προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών οι οποίες περιλαμβάνονται στην προσφορά τους αφορά μόνον στοιχεία τα οποία πρέπει να χαρακτηρίζονται ως εμπορικά ή βιομηχανικά απόρρητα, δυνάμει του άρθρου 1.116, παράγραφος 1, του Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (αστικού κώδικα της Δημοκρατίας της

Λιθουανίας), το οποίο αντιστοιχεί κατ' ουσίαν στις διατάξεις της οδηγίας 2016/943. Κατά δεύτερον, το δικαίωμα προσφέροντος να αποκτήσει πρόσβαση στην προσφορά άλλου προσφέροντος πρέπει να θεωρείται ότι αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της προστασίας των δικαιωμάτων που ενδεχομένως προσβλήθηκαν.

59 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, ωστόσο, ποιο είναι το ακριβές περιεχόμενο των υποχρεώσεων των αναθετουσών αρχών όσον αφορά την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών που διαβιβάζουν σε αυτές οι προσφέροντες και ποια η σχέση μεταξύ των υποχρεώσεων αυτών και της υποχρέωσης διασφάλισης της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των οικονομικών φορέων οι οποίοι άσκησαν προσφυγή. Θεωρεί ότι, μολονότι το Δικαστήριο, με την απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2008, Varec (C-450/06, EU:C:2008:91), υπογράμμισε ότι οι διαδικασίες συνάψεως δημοσίων συμβάσεων στηρίζονται σε σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των οικονομικών φορέων και των αναθετουσών αρχών, το άρθρο 9, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 2016/943, του οποίου η θέσπιση έπεται χρονικά της αποφάσεως αυτής, προβλέπει ότι, εν πάση περιπτώσει, οι διάδικοι δεν μπορούν να διαθέτουν διαφορετικές πληροφορίες, διότι άλλως θα υφίστατο προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη. Διευκρινίζει ότι, αφ' ης στιγμής η ως άνω διάταξη υποχρεώνει τις δικαστικές αρχές να διασφαλίζουν το δικαίωμα των οικονομικών φορέων να λαμβάνουν γνώση του εμπορικού απορρήτου ετέρου διαδίκου, μπορεί επίσης να πρέπει να τους αναγνωριστεί και η δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος αυτού πριν από οποιαδήποτε ένδικη διαδικασία, ιδίως προκειμένου να είναι σε θέση να λαμβάνουν εμπεριστατωμένη απόφαση σχετικά με την άσκηση προσφυγής.

60 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ελλοχεύει, εντούτοις, ο κίνδυνος ορισμένοι οικονομικοί φορείς να κάνουν κατάχρηση του δικαιώματος αυτού, ασκώντας διοικητική προσφυγή ενώπιον της αναθέτουσας αρχής για τον σκοπό και μόνο να αποκτήσουν πληροφορίες σχετικά με τους ανταγωνιστές τους και όχι για να διασφαλίσουν την υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους. Εντούτοις, η άσκηση προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου παρέχει, εν πάση περιπτώσει, στους εν λόγω οικονομικούς φορείς τη δυνατότητα να λάβουν τις επιθυμητές πληροφορίες.

61 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι, πλην της αιτιολογικής σκέψεως 18, η οδηγία 2016/943 δεν περιέχει καμία ειδική διάταξη σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων. Υπογραμμίζει ότι, μολονότι οι αναθέτουσες αρχές δεν αποτελούν όργανα αρμόδια για τις διαδικασίες προσφυγής, ωστόσο, το προβλεπόμενο στο εσωτερικό δίκαιο υποχρεωτικό σύστημα επιλύσεως των διαφορών πριν από την άσκηση ένδικης προσφυγής τούς παρέχει ευρεία εξουσία συνεργασίας με τους οικονομικούς φορείς, είτε πρόκειται για αιτούντες είτε για καθών η αίτηση. Από τον σκοπό της διασφαλίσεως της αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων των φορέων αυτών απορρέει επίσης και η υποχρέωση των αναθετουσών αρχών να λαμβάνουν, στον βαθμό που είναι αρμόδιες και με τα μέσα που διαθέτουν, τα αναγκαία μέτρα για τη διασφάλιση της δυνατότητας αποτελεσματικής προασπίσεως συμφερόντων των οικονομικών φορέων τα οποία ενδεχομένως θίγονται. Επομένως, το άρθρο 21 της οδηγίας 2014/24 και οι σχετικές διατάξεις της οδηγίας 89/665 θα μπορούσαν να έχουν την έννοια ότι οι προσφέροντες δύνανται να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες οι οποίες συνιστούν εμπορικό απόρρητο των λοιπών προσφερόντων όχι μόνο στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας, αλλά και κατά το στάδιο της διοικητικής προσφυγής, το οποίο προηγείται.

62 Τρίτον, το αιτούν δικαστήριο προτίθεται να εξετάσει αυτεπαγγέλτως το ζήτημα της εκτίμησης των πράξεων της Κοινοπραξίας υπό το πρίσμα του άρθρου 57, παράγραφος 4, στοιχείο η΄, της οδηγίας 2014/24, ήτοι το ζήτημα αν η Κοινοπραξία ή ορισμένα τουλάχιστον από τα μέλη της παρείχαν στην αναθέτουσα αρχή ψευδείς πληροφορίες ως προς το αν οι ικανότητές τους ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του διαγωνισμού.

63 Το αιτούν δικαστήριο συνάγει από τη νομολογία του Δικαστηρίου ότι οι πληροφορίες που παρέσχε η Parsekas θα μπορούσαν να στοιχειοθετήσουν αμέλεια κατά την υποβολή πληροφοριών, η οποία επηρέασε τα αποτελέσματα της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης. Ως προς το ζήτημα αυτό, εκτιμά ότι η Parsekas δεν έπρεπε να δηλώσει τα έσοδά της ούτε από συμβάσεις τις οποίες συνήψε και εκτέλεσε μαζί με άλλους οικονομικούς φορείς οι οποίοι παρείχαν το τμήμα των υπηρεσιών που αφορούσε τη διαχείριση μικτών αποβλήτων, ούτε από συμβάσεις τις οποίες εκτέλεσε μεν η ίδια, αλλά για τις οποίες η διαχείριση μικτών αποβλήτων αντιπροσώπευε ελάχιστο μόνο μέρος των σχετικών αποβλήτων.

64 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο, επισημαίνοντας ότι η σχετική με το άρθρο 57, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24, νομολογία του Δικαστηρίου στηρίζεται στην ιδιαίτερη σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και του οικείου προμηθευτή, διερωτάται, συναφώς, αν εθνικό δικαστήριο μπορεί να αποκλίνει από την εκτίμηση της αναθέτουσας αρχής ότι οι πληροφορίες που της διαβιβάστηκαν κατά τη διαδικασία σύναψης της σύμβασης δεν είναι ψευδείς ή παραπλανητικές.

65 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, τέλος, κατά πόσον, στην περίπτωση οικονομικού φορέα ο οποίος είναι συμβαλλόμενο μέρος σε σύμβαση κοινοπραξίας και έχει παράσχει πληροφορίες οι οποίες είναι ενδεχομένως ψευδείς, τα λοιπά μέλη της κοινοπραξίας, με τα οποία υπέβαλε την κοινή προσφορά, πρέπει επίσης να εγγραφούν, βάσει του άρθρου 46, παράγραφος 4, σημείο 4, και του άρθρου 52 του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων, στον «Κατάλογο των προμηθευτών που έχουν υποβάλει ψευδείς πληροφορίες», με αποτέλεσμα για ένα έτος να τους απαγορεύεται να μετάσχουν σε διαγωνισμούς οι οποίοι δημοσιεύονται από άλλες αναθέτουσες αρχές.

66 Η λύση αυτή, η οποία θα μπορούσε να στηριχθεί στον αλληλέγγυο χαρακτήρα και την κοινότητα των συμφερόντων και ευθυνών όλων των οικονομικών φορέων που είναι μέλη της κοινοπραξίας, φαίνεται εντούτοις να αντίκειται στην αρχή της προσωπικής ευθύνης αυτών, δυνάμει της οποίας κυρώσεις μπορούν να επιβληθούν μόνο στον οικονομικό φορέα ο οποίος έχει παράσχει ψευδείς πληροφορίες.

67 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Ανώτατο Δικαστήριο της Λιθουανίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 58, παράγραφοι 3 ή 4, της οδηγίας 2014/24 όρος διαγωνισμού κατά τον οποίο οι προμηθευτές υποχρεούνται να αποδεικνύουν ότι έχουν ορισμένο μέσο ετήσιο εισόδημα προερχόμενο από την άσκηση δραστηριοτήτων που αφορούν αποκλειστικώς και μόνο συγκεκριμένες υπηρεσίες (διαχείριση μικτών δημοτικών αποβλήτων);

2) Εξαρτάται η μέθοδος αξιολόγησης των ικανοτήτων του προμηθευτή, όπως καθορίστηκε από το Δικαστήριο στην απόφαση της 4ης Μαΐου 2017, Esaprojekt (C-387/14, EU:C:2017:338), από την απάντηση στο πρώτο ερώτημα;

3) Εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 58, παράγραφος 4, 42, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του παραρτήματος VII, και 70, της οδηγίας 2014/24 όρος διαγωνισμού κατά τον οποίο οι προμηθευτές υποχρεούνται να αποδεικνύουν ότι τα οχήματα που είναι αναγκαία για την παροχή των υπηρεσιών [διαχείρισης αποβλήτων] πληρούν τις ειδικές τεχνικές προδιαγραφές, ιδίως όσες αφορούν τις ρυπαντικές εκπομπές (EURO 5), την εγκατάσταση πομπού GPS, την κατάλληλη χωρητικότητα, κτλ.;

4) Έχουν το άρθρο 1, παράγραφος 1, [τέταρτο] εδάφιο, της οδηγίας [89/665], στο οποίο κατοχυρώνεται η αρχή της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών προσφυγής, το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 5, της ίδιας οδηγίας, το άρθρο 21 της οδηγίας 2014/24 και οι διατάξεις της οδηγίας [2016/943], ιδίως η αιτιολογική σκέψη 18 και το άρθρο 9, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο (είτε από κοινού, είτε μεμονωμένα, αλλά χωρίς περιορισμό στις διατάξεις αυτές), την έννοια ότι, οσάκις το εθνικό δίκαιο περί δημοσίων συμβάσεων προβλέπει υποχρεωτική διαδικασία επίλυσης διαφορών προ της ασκήσεως ένδικης προσφυγής:
   α) η αναθέτουσα αρχή πρέπει να παρέχει στον προμηθευτή που κίνησε τη διαδικασία διοικητικής προσφυγής όλα τα στοιχεία της προσφοράς άλλου προμηθευτή (ανεξαρτήτως του εμπιστευτικού χαρακτήρα τους), αν το αντικείμενο αυτής της διαδικασίας είναι συγκεκριμένα η νομιμότητα της αξιολόγησης της προσφοράς του άλλου προμηθευτή και ο προμηθευτής που κίνησε τη διαδικασία έχει ρητώς ζητήσει εκ των προτέρων από την αναθέτουσα αρχή να του τα γνωστοποιήσει·
   β) ανεξαρτήτως της απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, οφείλει η αναθέτουσα αρχή, όταν απορρίπτει τη διοικητική ένσταση που υπέβαλε ο προμηθευτής σχετικά με τη νομιμότητα της αξιολόγησης της προσφοράς του ανταγωνιστή του, να δώσει, σε κάθε περίπτωση, μία σαφή, πλήρη και συγκεκριμένη απάντηση, ανεξαρτήτως του κινδύνου αποκάλυψης των εμπιστευτικών πληροφοριών που έχουν υποβληθεί ενώπιόν της στο πλαίσιο διαγωνιστικής διαδικασίας;

5) Έχουν το άρθρο 1, παράγραφος 1, [τέταρτο] εδάφιο, το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 5, το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 89/665, το άρθρο 21 της οδηγίας 2014/24 και οι διατάξεις της οδηγίας 2016/943, ιδίως η αιτιολογική σκέψη 18 (είτε από κοινού, είτε μεμονωμένα, αλλά χωρίς περιορισμό στις διατάξεις αυτές), την έννοια ότι η απόφαση της αναθέτουσας αρχής να μην επιτρέψει σε προμηθευτή την πρόσβαση σε εμπιστευτικές πληροφορίες σχετικές με την προσφορά άλλου προσφέροντος είναι απόφαση δυνάμενη να προσβληθεί αυτοτελώς ενώπιον δικαστηρίου;

6) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο προηγούμενο ερώτημα, έχει το άρθρο 1, παράγραφος 5, της οδηγίας 89/665 την έννοια ότι ο προμηθευτής πρέπει να υποβάλει διοικητική ένσταση ενώπιον της αναθέτουσας αρχής κατά της εν λόγω απόφασης και, εν ανάγκη, να προσφύγει στη δικαιοσύνη;

7) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο προηγούμενο ερώτημα, έχουν το άρθρο 1, παράγραφος 1, [τέταρτο] εδάφιο, και το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 89/665 την έννοια ότι, ανάλογα με την έκταση των διαθέσιμων πληροφοριών όσον αφορά το περιεχόμενο της προσφοράς του άλλου προμηθευτή, ο προμηθευτής δύναται να ασκήσει προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου με αντικείμενο αποκλειστικά την άρνηση παροχής πληροφοριών σε αυτόν, χωρίς να αμφισβητήσει αυτοτελώς τη νομιμότητα άλλων αποφάσεων της αναθέτουσας αρχής;

8) Ανεξαρτήτως των απαντήσεων που θα δοθούν στα προηγούμενα ερωτήματα, έχει το άρθρο 9, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 2016/943 την έννοια ότι το δικαστήριο οφείλει να κάνει δεκτό το ενώπιόν του υποβληθέν αίτημα του προσφεύγοντος να υποχρεωθεί ο αντίδικος να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία εν συνεχεία θα τεθούν στη διάθεση του προσφεύγοντος, ανεξαρτήτως των ενεργειών της αναθέτουσας αρχής στο πλαίσιο των διαδικασιών σύναψης δημόσιας σύμβασης ή άσκησης προσφυγής;

9) Έχει το άρθρο 9, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 2016/943 την έννοια ότι το δικαστήριο, αφού απορρίψει το αίτημα του προσφεύγοντος για αποκάλυψη εμπιστευτικών πληροφοριών του αντιδίκου, οφείλει να εξετάσει αυτεπαγγέλτως τη σημασία των στοιχείων για τα οποία ζητείται άρση της εμπιστευτικότητας, καθώς και την επιρροή που ασκούν στη νομιμότητα της διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης;

10) Λαμβανομένης υπόψη της απόφασης του Δικαστηρίου της 3ης Οκτωβρίου 2019, Delta Antrepriză de Construcții și Montaj 93 (C-267/18, EU:C:2019:826), μπορεί ο λόγος αποκλεισμού των προμηθευτών που προβλέπεται στο άρθρο 57, παράγραφος 4, στοιχείο η′, της οδηγίας 2014/24 να εφαρμόζεται κατά τρόπο ώστε το δικαστήριο, κατά την εξέταση διαφοράς μεταξύ προμηθευτή και αναθέτουσας αρχής, να μπορεί να αποφασίσει αυτεπαγγέλτως, ανεξάρτητα από την εκτίμηση της αναθέτουσας αρχής, ότι ο οικείος προμηθευτής, ενεργών με δόλο ή από αμέλεια, παρέσχε στην αναθέτουσα αρχή παραπλανητικές, ψευδείς πληροφορίες και, συνεπώς, έπρεπε να αποκλειστεί από τη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης;

11) Πρέπει το άρθρο 57, παράγραφος 4, στοιχείο η′, σε συνδυασμό με την αρχή της αναλογικότητας του άρθρου 18, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/24, να ερμηνευθεί και να εφαρμοσθεί υπό την έννοια ότι, όταν εθνική νομοθεσία προβλέπει, σε περίπτωση υποβολής ψευδών πληροφοριών, πρόσθετες κυρώσεις (πέραν του αποκλεισμού από τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων), οι κυρώσεις αυτές μπορούν να επιβάλλονται μόνο με βάση την αρχή της προσωπικής ευθύνης, ιδίως όταν οι ψευδείς πληροφορίες παρέχονται μόνο από ορισμένους από εκείνους που συμμετείχαν από κοινού στη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης (για παράδειγμα, από ένα από τα μέλη κοινοπραξίας);»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

68 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 58 της οδηγίας 2014/24 έχει την έννοια ότι η υποχρέωση των οικονομικών φορέων να αποδεικνύουν ότι πραγματοποιούν ορισμένο μέσο ετήσιο κύκλο εργασιών στον τομέα δραστηριοτήτων που καλύπτεται από την οικεία δημόσια σύμβαση αποτελεί κριτήριο επιλογής το οποίο αφορά την οικονομική και χρηματοοικονομική τους επάρκεια, κατά την έννοια της παραγράφου 3 της διάταξης αυτής, ή την τεχνική και επαγγελματική ικανότητά τους, κατά την έννοια της παραγράφου 4 της εν λόγω διάταξης.

69 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι στο άρθρο 58, παράγραφος 1, της οδηγίας παρατίθενται τρεις τύποι κριτηρίων επιλογής τα οποία οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιβάλλουν στους οικονομικούς φορείς ως απαιτήσεις συμμετοχής. Τα κριτήρια αυτά, τα οποία αφορούν την καταλληλότητα για

την άσκηση της οικείας επαγγελματικής δραστηριότητας, την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια και την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα των οικονομικών φορέων, αναλύονται, αντιστοίχως, στις παραγράφους 2 έως 4 του άρθρου αυτού.

70 Επιπλέον, από το άρθρο 58, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας προκύπτει ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι οικονομικοί φορείς διαθέτουν την απαιτούμενη οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια για την εκτέλεση της σύμβασης, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν ειδικότερα να απαιτούν από τους εν λόγω φορείς να έχουν ορισμένο ελάχιστο ετήσιο κύκλο εργασιών, και συγκεκριμένα έναν ορισμένο ελάχιστο κύκλο εργασιών στον τομέα που καλύπτεται από τη σύμβαση.

71 Επομένως, η επιβαλλόμενη στους οικονομικούς φορείς απαίτηση να αποδεικνύουν ότι έχουν ορισμένο μέσο ετήσιο κύκλο εργασιών στον καλυπτόμενο από τη σύμβαση τομέα δραστηριοτήτων ανταποκρίνεται ακριβώς στον ορισμό του κριτηρίου επιλογής που βασίζεται στην οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκειά τους, κατά την έννοια του άρθρου 58, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24, και, ως εκ τούτου, εμπίπτει στο εν λόγω κριτήριο. Εξάλλου, από το παράρτημα XII της οδηγίας, σχετικά με τα «αποδεικτικά μέσα για τα κριτήρια επιλογής», και συγκεκριμένα από το μέρος I του παραρτήματος, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 60, παράγραφος 3, της οδηγίας, προκύπτει ότι στον ενδεικτικό κατάλογο των αποδεικτικών μέσων με τα οποία μπορεί να βεβαιωθεί η οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια οικονομικού φορέα περιλαμβάνεται και ο «[κύκλος] εργασιών στον τομέα δραστηριοτήτων που αποτελεί το αντικείμενο της σύμβασης», διαπίστωση η οποία ενισχύει την ως άνω ερμηνεία.

72 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 58 της οδηγίας 2014/24 έχει την έννοια ότι η υποχρέωση των οικονομικών φορέων να αποδεικνύουν ότι πραγματοποιούν ορισμένο μέσο ετήσιο κύκλο εργασιών στον τομέα δραστηριοτήτων που καλύπτεται από την οικεία δημόσια σύμβαση συνιστά κριτήριο επιλογής το οποίο αφορά την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια των εν λόγω φορέων, κατά την έννοια της παραγράφου 3 της ως άνω διάταξης.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

73 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις του άρθρου 58, παράγραφος 3, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 60, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24 έχουν την έννοια ότι, στην περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή απαίτησε από τους οικονομικούς φορείς να έχουν πραγματοποιήσει ορισμένο ελάχιστο κύκλο εργασιών στον καλυπτόμενο από την οικεία δημόσια σύμβαση τομέα, ο οικονομικός φορέας μπορεί να αποδείξει την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκειά του επικαλούμενος εισοδήματα αποκτηθέντα από προσωρινή κοινοπραξία επιχειρήσεων στην οποία μετείχε μόνον εφόσον συνέβαλε πράγματι, στο πλαίσιο συγκεκριμένης δημόσιας σύμβασης, στην άσκηση δραστηριότητας της κοινοπραξίας ανάλογης με εκείνη η οποία αποτελεί αντικείμενο της δημόσιας σύμβασης για την οποία ο οικονομικός φορέας επιδιώκει να αποδείξει ότι διαθέτει οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια.

74 Ο οικονομικός φορέας, για να αποδείξει την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκειά του, κατά την έννοια του άρθρου 58, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24, μπορεί, κατά κανόνα, να προσκομίσει στην αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με το άρθρο 60, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας, ένα ή περισσότερα από τα δικαιολογητικά που απαριθμούνται στο παράρτημα XII, μέρος I, της οδηγίας. Το άρθρο 60, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας προβλέπει μάλιστα ότι, αν ο οικονομικός φορέας, για βάσιμο λόγο, δεν είναι σε θέση να προσκομίσει τα

δικαιολογητικά που ζητεί η αναθέτουσα αρχή, μπορεί να αποδείξει την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκειά του με οποιοδήποτε άλλο έγγραφο κρίνεται κατάλληλο από την τελευταία.

75 Κατά το άρθρο 58, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν ειδικότερα από τους οικονομικούς φορείς να έχουν έναν ορισμένο ελάχιστο ετήσιο κύκλο εργασιών, συμπεριλαμβανομένου ορισμένου ελάχιστου κύκλου εργασιών στον τομέα δραστηριοτήτων που καλύπτεται από τη σύμβαση.

76 Από την ως άνω διάταξη προκύπτει επομένως ότι οι αναθέτουσες αρχές, κατά τον καθορισμό των προϋποθέσεων οι οποίες διασφαλίζουν ότι οι οικονομικοί φορείς διαθέτουν την αναγκαία για την εκτέλεση της σύμβασης οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια, μπορούν να αποφασίσουν να απαιτήσουν από τους τελευταίους να έχουν πραγματοποιήσει έναν συνολικό ελάχιστο ετήσιο κύκλο εργασιών ή έναν ορισμένο ελάχιστο κύκλο εργασιών στον καλυπτόμενο από την οικεία δημόσια σύμβαση τομέα ή ακόμη και να αποφασίσουν τον συνδυασμό των δύο απαιτήσεων.

77 Αν όμως η αναθέτουσα αρχή επέβαλε μία και μόνη προϋπόθεση αναφερόμενη σε ορισμένο ελάχιστο ετήσιο κύκλο εργασιών, χωρίς την απαίτηση ο ορισμένος αυτός ελάχιστος κύκλος εργασιών να αφορούσε τον καλυπτόμενο από τη σύμβαση τομέα, ο οικονομικός φορέας μπορεί χωρίς κανένα κώλυμα να επικαλεστεί εισοδήματα αποκτηθέντα από προσωρινή κοινοπραξία επιχειρήσεων στην οποία μετείχε, ακόμη και αν δεν συνέβαλε πράγματι, στο πλαίσιο συγκεκριμένης δημόσιας σύμβασης, στην άσκηση δραστηριότητας της κοινοπραξίας ανάλογης με εκείνη η οποία αποτελεί αντικείμενο της δημόσιας σύμβασης για την οποία ο οικονομικός φορέας επιδιώκει να αποδείξει ότι διαθέτει οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια.

78 Αντιθέτως, οσάκις η αναθέτουσα αρχή απαιτεί ο ορισμένος αυτός ελάχιστος κύκλος εργασιών να έχει πραγματοποιηθεί στον καλυπτόμενο από τη σύμβαση τομέα, η εν λόγω απαίτηση επιτελεί διττό σκοπό. Συγκεκριμένα, σκοπεί να καταδείξει την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια των οικονομικών φορέων, ενώ συμβάλλει και στην απόδειξη της τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητάς τους. Στην περίπτωση αυτή, η οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια του οικονομικού φορέα, όπως και η τεχνική και επαγγελματική ικανότητά του, χαρακτηρίζουν αποκλειστικά τον ίδιο ως φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

79 Επομένως, στην τελευταία αυτή περίπτωση, ο οικονομικός φορέας μπορεί, προς απόδειξη της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειάς του, να επικαλεστεί, στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης συγκεκριμένης δημόσιας σύμβασης, εισοδήματα αποκτηθέντα από προσωρινή κοινοπραξία επιχειρήσεων στην οποία μετείχε μόνον εφόσον συνέβαλε πράγματι, στο πλαίσιο συγκεκριμένης δημόσιας σύμβασης, στην άσκηση δραστηριότητας της κοινοπραξίας ανάλογης με εκείνη η οποία αποτελεί αντικείμενο της δημόσιας σύμβασης για την οποία ο οικονομικός φορέας επιδιώκει να αποδείξει ότι διαθέτει οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια.

80 Συγκεκριμένα, όταν οικονομικός φορέας επικαλείται την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια κοινοπραξίας επιχειρήσεων στην οποία είχε μετάσχει, η επάρκεια αυτή πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με τη συγκεκριμένη συμμετοχή του εν λόγω φορέα και, κατ' επέκταση, με την πραγματική του συνεισφορά στην άσκηση μιας δραστηριότητας που ήταν απαραίτητη για την κοινοπραξία στο πλαίσιο συγκεκριμένης δημόσιας συμβάσεως (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 4ης Μαΐου 2017, Esaprojekt, C-387/14, EU:C:2017:338, σκέψη 62).

81 Επίσης, στο πλαίσιο του άρθρου 58, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24, στην περίπτωση που μνημονεύεται στη σκέψη 78 της παρούσας αποφάσεως, ο κύκλος εργασιών του οποίου μπορεί να γίνει επίκληση βάσει της ως άνω διάταξης θα πρέπει να είναι μόνον εκείνος που αντιστοιχεί στην πραγματική συνεισφορά του οικείου φορέα σε δραστηριότητα απαραίτητη για την κοινοπραξία στο πλαίσιο προγενέστερης δημόσιας σύμβασης.

82 Επομένως, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι διατάξεις του άρθρου 58, παράγραφος 3, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 60, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24 έχουν την έννοια ότι, στην περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή απαίτησε από τους οικονομικούς φορείς να έχουν πραγματοποιήσει ορισμένο ελάχιστο κύκλο εργασιών στον καλυπτόμενο από την οικεία δημόσια σύμβαση τομέα, ο οικονομικός φορέας μπορεί να αποδείξει την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκειά του επικαλούμενος εισοδήματα αποκτηθέντα από προσωρινή κοινοπραξία επιχειρήσεων στην οποία μετείχε μόνον εφόσον συνέβαλε πράγματι, στο πλαίσιο συγκεκριμένης δημόσιας σύμβασης, στην άσκηση δραστηριότητας της κοινοπραξίας ανάλογης με εκείνη η οποία αποτελεί αντικείμενο της δημόσιας σύμβασης για την οποία ο οικονομικός φορέας επιδιώκει να αποδείξει ότι διαθέτει οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

83 Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 58, παράγραφος 4, και τα άρθρα 42 και 70 της οδηγίας 2014/24 έχουν την έννοια ότι μπορούν να εφαρμόζονται ταυτοχρόνως σε τεχνική απαίτηση η οποία περιλαμβάνεται σε προκήρυξη διαγωνισμού.

84 Συναφώς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η οδηγία 2014/24 δεν αποκλείει το ενδεχόμενο οι τεχνικές απαιτήσεις να θεωρούνται ταυτοχρόνως ως κριτήρια επιλογής που αφορούν την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα, ως τεχνικές προδιαγραφές ή/και ως όροι εκτέλεσης της σύμβασης, κατά την έννοια, αντιστοίχως, του άρθρου 58, παράγραφος 4, του άρθρου 42 και του άρθρου 70 της οδηγίας.

85 Όσον αφορά τα κριτήρια επιλογής που αφορούν την «τεχνική και επαγγελματική ικανότητα» των οικονομικών φορέων, κατά την έννοια του άρθρου 58, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24, επισημαίνεται ότι στα αποδεικτικά μέσα με τα οποία μπορεί να αποδεικνύεται η ικανότητα αυτή και τα οποία απαριθμούνται στο παράρτημα XII, μέρος II, της οδηγίας συγκαταλέγονται, στα στοιχεία ζ' και θ' του εν λόγω μέρους αντιστοίχως, η «αναφορά των μέτρων περιβαλλοντικής διαχείρισης που μπορεί να εφαρμόζει ο οικονομικός φορέας κατά την εκτέλεση της σύμβασης» και η «δήλωση σχετικά με τα μηχανήματα, τις εγκαταστάσεις και τον τεχνικό εξοπλισμό που διαθέτει ο πάροχος υπηρεσιών ή ο εργολάβος για την εκτέλεση της σύμβασης».

86 Πάντως, μολονότι με τα εν λόγω αποδεικτικά μέσα μπορεί να βεβαιωθεί η «τεχνική και επαγγελματική ικανότητα» των οικονομικών φορέων, προκύπτει ότι τεχνικές απαιτήσεις όπως αυτές που αφορούν τις ρυπογόνες εκπομπές των οχημάτων (πρότυπο Euro 5) και την υποχρέωση εξοπλισμού τους με πομπό GPS, οι οποίες είναι και οι επίμαχες εν προκειμένω, είναι δυνατόν να αφορούν τους «τεχνικούς πόρους» των οικονομικών φορέων και, ως εκ τούτου, να χαρακτηριστούν ως κριτήρια επιλογής τα οποία σχετίζονται με την «τεχνική και επαγγελματική ικανότητα», κατά την έννοια του προαναφερθέντος άρθρου 58, παράγραφος 4, στον βαθμό που τα έγγραφα του διαγωνισμού προβλέπουν ότι ορίστηκαν ειδικά ως ικανότητα την οποία πρέπει

να αποδείξουν ότι διαθέτουν οι προσφέροντες ή ότι θα την αποκτήσουν εγκαίρως για τους σκοπούς εκτέλεσης της σύμβασης, ζήτημα το οποίο και εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

87 Όσον αφορά τις «τεχνικές προδιαγραφές», κατά την έννοια του άρθρου 42 της οδηγίας 2014/24, από την παράγραφο 3 του εν λόγω άρθρου προκύπτει ότι οι εν λόγω προδιαγραφές καθορίζουν τα «χαρακτηριστικά που απαιτείται να έχουν» οι υπηρεσίες που αποτελούν το αντικείμενο της συμβάσεως και ότι διατυπώνονται ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις, ιδίως περιβαλλοντικές, ή με παραπομπή σε τεχνικά πρότυπα. Εξάλλου, η παράγραφος 1 του ίδιου άρθρου παραπέμπει στο παράρτημα VII της οδηγίας, στο σημείο 1, στοιχείο β′, του οποίου διευκρινίζεται, όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών ή υπηρεσιών, ότι η τεχνική προδιαγραφή «περιέχεται σε έγγραφο το οποίο προσδιορίζει τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας, όπως […] τα επίπεδα της περιβαλλοντικής και κλιματικής επίδοσης […]». Επομένως, οι επίμαχες στην κύρια δίκη τεχνικές απαιτήσεις, οι οποίες διατυπώνονται πράγματι ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις και οι οποίες αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στο πρότυπο Euro 5 σχετικά με τις ρυπογόνες εκπομπές των οχημάτων, μπορούν επίσης να εμπίπτουν και στην έννοια των «τεχνικών προδιαγραφών».

88 Τέλος, καθόσον προβλέπουν ειδικούς όρους σχετικά με την εκτέλεση της σύμβασης, φαίνονται να συνδέονται με το αντικείμενό της και μνημονεύονται στην προκήρυξη του διαγωνισμού ή στα έγγραφα αυτού, οι εν λόγω απαιτήσεις, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη παραμέτρους που αφορούν την καινοτομία και το περιβάλλον, μπορούν επίσης να εμπίπτουν και στην έννοια των «όρων εκτέλεσης της σύμβασης» του άρθρου 70 της οδηγίας 2014/24, στο μέτρο που από τα έγγραφα της προκήρυξης του διαγωνισμού προκύπτει ότι επιβλήθηκαν ως όροι τους οποίους πρέπει να πληροί ο ανάδοχος κατά το στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης, ζήτημα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

89 Συναφώς, διευκρινίζεται ότι η τήρηση των όρων εκτέλεσης της σύμβασης δεν πρέπει να κρίνεται κατά την ανάθεση αυτής. Τούτο σημαίνει ότι αν η επίμαχη στην κύρια δίκη απαίτηση είχε χαρακτηριστεί ως όρος εκτέλεσης της σύμβασης και ο ανάδοχος δεν πληρούσε τον όρο αυτόν όταν του ανατέθηκε η δημόσια σύμβαση, η μη πλήρωση του εν λόγω όρου δεν ασκεί επιρροή στο ζήτημα κατά πόσον η ανάθεση της σύμβασης στην Κοινοπραξία συνάδει με τις διατάξεις της οδηγίας 2014/24.

90 Τούτο σημαίνει ότι, αφενός, απαίτηση η οποία περιλαμβάνεται σε προκήρυξη διαγωνισμού, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, μπορεί να χαρακτηριστεί ως κριτήριο επιλογής σχετικό με την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα ή ως τεχνική προδιαγραφή ή ως όρος εκτελέσεως της συμβάσεως. Αφετέρου, δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, μεταξύ άλλων, το ζήτημα της συμβατότητας των επίμαχων στην κύρια δίκη απαιτήσεων με το δίκαιο της Ένωσης, πρέπει να λεχθεί επιπλέον ότι τα άρθρα 42 και 70 της οδηγίας 2014/24 έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται κατ' αρχήν στην επιβολή, στο πλαίσιο της προκήρυξης διαγωνισμού για την ανάθεση σύμβασης, απαιτήσεων για την εξειδίκευση ορισμένων τεχνικών χαρακτηριστικών των οχημάτων τα οποία πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την παροχή των υπηρεσιών που αποτελούν το αντικείμενο της σύμβασης, με την επιφύλαξη της τήρησης των θεμελιωδών αρχών της διαδικασίας σύναψης δημοσίων συμβάσεων, όπως εξαγγέλλονται στο άρθρο 18, παράγραφος 1, της οδηγίας.

91 Υπογραμμίζεται ότι, στο πλαίσιο του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να διευκρινιστεί αν ο χαρακτηρισμός των επίμαχων απαιτήσεων μπορεί να επηρεάσει τη δυνατότητα επανόρθωσης σφάλματος ή διόρθωσης των προσφορών οι οποίες έχουν κατατεθεί.

92 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, κατά το άρθρο 56, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24, όταν οι πληροφορίες ή τα δικαιολογητικά που πρέπει να υποβάλλονται από τους οικονομικούς φορείς είναι ή εμφανίζονται ελλιπείς ή λανθασμένες ή όταν λείπουν συγκεκριμένα έγγραφα, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν –εφόσον δεν ορίζεται άλλως από την εθνική νομοθεσία με την οποία εφαρμόζεται η οδηγία– να ζητούν από τους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς να υποβάλλουν, να συμπληρώνουν, να αποσαφηνίζουν ή να ολοκληρώνουν τις σχετικές πληροφορίες ή τα δικαιολογητικά εντός εύλογης προθεσμίας, υπό την προϋπόθεση ότι τα σχετικά αιτήματα υποβάλλονται τηρουμένων απολύτως των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας.

93 Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία σχετικά με την ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας 2004/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών (ΕΕ 2004, L 134, σ. 114), η οποία στηρίζεται ιδίως στην αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και πρέπει να εφαρμόζεται κατ' αναλογίαν στο πλαίσιο του ως άνω άρθρου 56, παράγραφος 3, η αίτηση διευκρινίσεως που υποβάλλεται σε οικονομικό φορέα δυνάμει της διατάξεως αυτής δεν μπορεί, εντούτοις, να θεραπεύσει την παράλειψη προσκομίσεως εγγράφων ή παροχής πληροφοριών των οποίων η κοινοποίηση ήταν απαραίτητη βάσει των εγγράφων της σύμβασης, δεδομένου ότι η αναθέτουσα αρχή οφείλει να τηρεί αυστηρά τα κριτήρια που η ίδια έχει καθορίσει. Επιπλέον, η αίτηση αυτή δεν μπορεί να καταλήξει στο να υποβάλει, στην πραγματικότητα, ο συγκεκριμένος προσφέρων, νέα προσφορά (βλ., κατ' αναλογίαν, αποφάσεις της 29ης Μαρτίου 2012, SAG ELV Slovensko κ.λπ., C-599/10, EU:C:2012:191, σκέψη 40, της 10ης Οκτωβρίου 2013, Manova, C-336/12, EU:C:2013:647, σκέψεις 36 και 40, και της 28ης Φεβρουαρίου 2018, MA.T.I. SUD και Duemme SGR, C-523/16 και C-536/16, EU:C:2018:122, σκέψεις 51 και 52).

94 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι η έκταση του δικαιώματος της αναθέτουσας αρχής να επιτρέπει στον ανάδοχο να συμπληρώνει ή να διευκρινίζει εκ των υστέρων την αρχική προσφορά του εξαρτάται από την τήρηση των διατάξεων του άρθρου 56, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24, λαμβανομένων ειδικότερα υπόψη των επιταγών της αρχής της ίσης μεταχείρισης, και όχι από αυτόν καθεαυτόν τον χαρακτηρισμό των επίμαχων στην κύρια δίκη απαιτήσεων ως κριτηρίων επιλογής που αφορούν την «τεχνική και επαγγελματική ικανότητα» των οικονομικών φορέων, κατά την έννοια του άρθρου 58 παράγραφος 4, της οδηγίας, ως «τεχνικών προδιαγραφών», κατά την έννοια του άρθρου 42 της οδηγίας ή ως «όρων εκτέλεσης της σύμβασης», κατά την έννοια του άρθρου 70 αυτής.

95 Επομένως, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 58, παράγραφος 4, και τα άρθρα 42 και 70 της οδηγίας 2014/24 έχουν την έννοια ότι μπορούν να εφαρμόζονται ταυτοχρόνως σε τεχνική απαίτηση η οποία περιλαμβάνεται σε προκήρυξη διαγωνισμού.

Επί του τέταρτου, του πέμπτου, του έκτου, του έβδομου, του όγδοου και του ένατου προδικαστικού ερωτήματος

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

96 Δεδομένου ότι το τέταρτο, το πέμπτο, το όγδοο και το ένατο προδικαστικό ερώτημα αφορούν την ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας 2016/943, πρέπει να εξεταστεί αν αυτή τυγχάνει εφαρμογής, αφενός, στην περίπτωση που ο προσφέρων υποβάλλει στην αναθέτουσα αρχή αίτηση γνωστοποίησης πληροφοριών οι οποίες θεωρούνται εμπιστευτικές και οι οποίες περιέχονται στην προσφορά ανταγωνιστή και, ενδεχομένως, διοικητική ένσταση κατά της απόφασης με την οποία απορρίπτεται η αίτησή του στο πλαίσιο υποχρεωτικής διαδικασίας επίλυσης διαφορών προ της ασκήσεως ένδικης προσφυγής και, αφετέρου, στην περίπτωση που δικαστήριο επιλαμβάνεται προσφυγής ασκηθείσας κατά της απόφασης της αναθέτουσας αρχής με την οποία απορρίπτεται η διοικητική ένσταση.

97 Λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της, όπως ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με την αιτιολογική της σκέψη 4, η οδηγία 2016/943 αφορά μόνον την παράνομη απόκτηση, χρήση ή αποκάλυψη εμπορικών απορρήτων και δεν προβλέπει μέτρα για την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των εμπορικών απορρήτων σε άλλα είδη ένδικων διαδικασιών, όπως είναι οι σχετικές με τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων διαδικασίες.

98 Επιπλέον, το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας προβλέπει ότι η απόκτηση εμπορικού απορρήτου χωρίς τη συγκατάθεση του κατόχου του θεωρείται παράνομη όποτε διενεργείται με μη επιτρεπόμενη πρόσβαση, ιδιοποίηση ή αντιγραφή εγγράφων, αντικειμένων, υλικών, ουσιών ή ηλεκτρονικών αρχείων που νομίμως βρίσκονται υπό τον έλεγχο του κατόχου του εμπορικού απορρήτου, τα οποία περιέχουν το εμπορικό απόρρητο ή από τα οποία μπορεί να εξαχθεί το εμπορικό απόρρητο.

99 Εξάλλου, από το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της εν λόγω οδηγίας, προκύπτει ότι αυτή δεν θίγει την εφαρμογή των ενωσιακών ή εθνικών κανόνων που απαιτούν ή επιτρέπουν στα όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης ή τις εθνικές δημόσιες αρχές να αποκαλύπτουν πληροφορίες που υποβάλλονται από τις επιχειρήσεις, τις οποίες τα ανωτέρω όργανα, οργανισμοί ή αρχές κατέχουν σύμφωνα με, και σε συμμόρφωση με, τις υποχρεώσεις και τα προνόμια που προβλέπονται στο ενωσιακό ή το εθνικό δίκαιο. Η αιτιολογική σκέψη 18 της οδηγίας, υπό το πρίσμα της οποίας πρέπει να ερμηνευθεί η ως άνω διάταξη, διευκρινίζει περαιτέρω ότι η οδηγία 2016/943 δεν θα πρέπει να απαλλάσσει τις δημόσιες αρχές από τις υποχρεώσεις εμπιστευτικότητας τις οποίες υπέχουν ως προς τις πληροφορίες τις οποίες διαβιβάζουν κάτοχοι εμπορικών απορρήτων, ανεξαρτήτως του εάν οι υποχρεώσεις αυτές επιβάλλονται από το ενωσιακό ή το εθνικό δίκαιο. Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η οδηγία 2016/943 δεν απαλλάσσει τις δημόσιες αρχές από τις υποχρεώσεις εμπιστευτικότητας οι οποίες ενδεχομένως απορρέουν από την οδηγία 2014/24.

100 Τέλος, το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/943 ορίζει ότι η απόκτηση, χρήση ή αποκάλυψη εμπορικού απορρήτου θεωρείται νόμιμη αν επιβάλλεται ή επιτρέπεται από το ενωσιακό ή το εθνικό δίκαιο.

101 Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνεται ότι το άρθρο 21 της οδηγίας 2014/24, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 51 της εν λόγω οδηγίας, προβλέπει ότι οι αναθέτουσες αρχές δεν αποκαλύπτουν, κατ’ αρχήν, πληροφορίες που τους έχουν διαβιβάσει οικονομικοί φορείς και τις

οποίες οι φορείς έχουν χαρακτηρίσει εμπιστευτικές και ότι μπορούν να επιβάλουν απαιτήσεις στους οικονομικούς φορείς με σκοπό την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών τις οποίες παρέχουν καθ' όλη τη διαδικασία σύναψης συμβάσεων.

102 Ως εκ τούτου, προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, το Δικαστήριο θα προβεί στην ερμηνεία των κρίσιμων διατάξεων των οδηγιών 2014/24 και 89/665 οι οποίες διευκρινίζουν, μεταξύ άλλων, τους ειδικούς κανόνες που εφαρμόζονται στις αναθέτουσες αρχές και στα εθνικά δικαστήρια όσον αφορά την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των εγγράφων που τους υποβάλλονται στο πλαίσιο των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων.

Επί του πέμπτου, του έκτου και του έβδομου προδικαστικού ερωτήματος

103 Με το πέμπτο, το έκτο και το έβδομο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 1, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 5, και το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 89/665 έχουν την έννοια ότι η απόφαση αναθέτουσας αρχής με την οποία αυτή αρνείται να κοινοποιήσει σε οικονομικό φορέα τις πληροφορίες οι οποίες θεωρούνται εμπιστευτικές και οι οποίες περιλαμβάνονται στον φάκελο υποψηφιότητας ή στην προσφορά άλλου οικονομικού φορέα συνιστά πράξη δυνάμενη να προσβληθεί με προσφυγή και ότι, όταν στο κράτος μέλος όπου διεξάγεται η διαδικασία σύναψης της επίμαχης δημόσιας σύμβασης προβλέπεται υποχρεωτική διαδικασία επίλυσης διαφορών προ της ασκήσεως ένδικης προσφυγής κατά των αποφάσεων των αναθετουσών αρχών, πρέπει της ασκήσεως ένδικης προσφυγής κατά της εν λόγω απόφασης να προηγείται η άσκηση διοικητικής προσφυγής.

104 Συναφώς, από το άρθρο 1, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, της οδηγίας 89/665 προκύπτει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τις συμβάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2014/24, οι αποφάσεις που λαμβάνουν οι αναθέτουσες αρχές να υπόκεινται στην άσκηση αποτελεσματικών και, ιδίως, όσο το δυνατόν ταχύτερων αναθεωρήσεων, υπό τις προϋποθέσεις που θέτουν τα άρθρα 2 έως 2στ της οδηγίας 89/665, λόγω του ότι οι αποφάσεις αυτές παραβιάζουν την ενωσιακή νομοθεσία περί διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων ή τους εθνικούς κανόνες μεταφοράς της εν λόγω νομοθεσίας. Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής, οι εν λόγω διαδικασίες προσφυγής πρέπει να είναι διαθέσιμες, σύμφωνα με τους κανόνες που είναι δυνατόν να θεσπίζουν τα κράτη μέλη, τουλάχιστον σε οιοδήποτε πρόσωπο έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί συγκεκριμένη σύμβαση και το οποίο υπέστη ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από εικαζόμενη παράβαση.

105 Επιπλέον, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι επιβάλλεται η ευρεία ερμηνεία της έννοιας των «αποφάσεων που λαμβάνουν οι αναθέτουσες αρχές». Πράγματι, το γράμμα του άρθρου 1, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, της οδηγίας 89/665 συνεπάγεται, με τη χρήση της φράσεως «όσον αφορά τις συμβάσεις», ότι κάθε απόφαση αναθέτουσας αρχής που διέπεται από τους κανόνες του δικαίου της Ένωσης περί δημοσίων συμβάσεων και η οποία ενδέχεται να τους παραβιάσει υπόκειται στον δικαστικό έλεγχο που προβλέπεται στα άρθρα 2 έως 2στ της ίδιας οδηγίας. Το γράμμα της διατάξεως αναφέρεται επομένως γενικώς στις αποφάσεις της αναθέτουσας αρχής, χωρίς να διακρίνει τις αποφάσεις αυτές αναλόγως του περιεχομένου τους ή του χρόνου της εκδόσεώς τους και δεν προβλέπει κανέναν περιορισμό ως προς τη φύση και το περιεχόμενο των αποφάσεων τις οποίες αφορά (πρβλ. απόφαση της 5ης Απριλίου 2017, Marina del Mediterráneo κ.λπ., C-391/15, EU:C:2017:268, σκέψεις 26 και 27, και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

106 Η ευρεία αυτή ερμηνεία της έννοιας των «αποφάσεων κατά των οποίων μπορεί να ασκηθεί προσφυγή», η οποία αποτελεί, μεταξύ άλλων, τον λόγο για τον οποίο το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η απόφαση αναθέτουσας αρχής με την οποία επιτρέπεται η συμμετοχή οικονομικού φορέα σε διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης αποτελεί απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, της οδηγίας 89/665 (απόφαση της 5ης Απριλίου 2017, Marina del Mediterráneo κ.λπ., C-391/15, EU:C:2017:268, σκέψη 28, και, όσον αφορά την παράγραφο 3 της εν λόγω διάταξης, πρβλ. διάταξη της 14ης Φεβρουαρίου 2019, Cooperativa Animazione Valdocco, C-54/18, EU:C:2019:118, σκέψη 36), πρέπει να προκρίνεται και στην περίπτωση απόφασης με την οποία η αναθέτουσα αρχή αρνείται να κοινοποιήσει σε οικονομικό φορέα πληροφορίες οι οποίες διαβιβάστηκαν από υποψήφιο ή προσφέροντα και θεωρούνται εμπιστευτικές.

107 Στο μέτρο που το αιτούν δικαστήριο με το έβδομο προδικαστικό ερώτημα ζητεί να διευκρινιστεί, κατ' ουσίαν, αν ο αποκλεισθείς προσφέρων μπορεί να ασκήσει ένδικη προσφυγή βάλλοντας αποκλειστικά κατά της αποφάσεως με την οποία η αναθέτουσα αρχή αρνείται να του γνωστοποιήσει πληροφορίες οι οποίες θεωρούνται εμπιστευτικές, χωρίς να αμφισβητεί επίσης τη νομιμότητα των λοιπών αποφάσεων της αναθέτουσας αρχής, αρκεί, κατ' αρχάς, η διαπίστωση ότι η οδηγία 89/665 δεν περιλαμβάνει διάταξη αποκλείουσα τη δυνατότητα του αποκλεισθέντος προσφέροντος να ασκήσει ένδικη προσφυγή κατά της αποφάσεως της αναθέτουσας αρχής περί μη γνωστοποιήσεως των εν λόγω πληροφοριών, ανεξαρτήτως του περιεχομένου και της εμβέλειας της εν λόγω αποφάσεως.

108 Εν συνεχεία, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 77 και 78 των προτάσεών του, η διαπίστωση αυτή επιρρωννύεται από τους σκοπούς της αποτελεσματικότητας και της ταχύτητας, οι οποίοι διαλαμβάνονται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, της οδηγίας αυτής.

109 Τέλος, όσον αφορά το ζήτημα αν της ασκήσεως της ένδικης προσφυγής κατά αποφάσεως της αναθέτουσας αρχής με την οποία αυτή αρνείται στον οικονομικό φορέα τη γνωστοποίηση διαβιβασθεισών από υποψήφιο ή προσφέροντα πληροφοριών οι οποίες θεωρούνται εμπιστευτικές πρέπει να προηγείται η άσκηση διοικητικής προσφυγής όταν το κράτος μέλος όπου διεξάγεται η διαδικασία σύναψης της επίμαχης δημόσιας σύμβασης έχει θεσπίσει υποχρεωτική διαδικασία επίλυσης διαφορών προ της ασκήσεως ένδικης προσφυγής, επισημαίνεται ότι, μολονότι το άρθρο 1, παράγραφος 5, της οδηγίας 89/665 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτήσουν από τον ενδιαφερόμενο να ασκήσει κατ' αρχάς διοικητική προσφυγή ενώπιον της αναθέτουσας αρχής πριν από την άσκηση ένδικης προσφυγής, η εν λόγω διάταξη δεν ρυθμίζει, αντιθέτως, ούτε την εν λόγω διαδικασία προσφυγής ούτε και τους κανόνες που τη διέπουν.

110 Ως εκ τούτου, εφόσον, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 5, της εν λόγω οδηγίας, το κράτος μέλος όπου διεξάγεται η διαδικασία σύναψης της επίμαχης δημόσιας σύμβασης προέβλεψε ότι όποιος επιθυμεί να προσβάλει απόφαση της αναθέτουσας αρχής υποχρεούται, πριν προσφύγει στο δικαστήριο, να ασκήσει διοικητική προσφυγή, μπορεί επίσης να προβλέψει, τηρουμένων των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, ότι της ασκήσεως ένδικης προσφυγής κατά της αποφάσεως της αναθέτουσας αρχής περί μη γνωστοποιήσεως σε οικονομικό φορέα των πληροφοριών οι οποίες θεωρούνται εμπιστευτικές και οι οποίες περιλαμβάνονται στον φάκελο υποψηφιότητας ή στην προσφορά άλλου οικονομικού φορέα πρέπει να προηγείται διοικητική προσφυγή ενώπιον της αναθέτουσας αρχής.

111 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι στο πέμπτο, στο έκτο και στο έβδομο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 5, και το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 89/665 έχουν την έννοια ότι η απόφαση αναθέτουσας αρχής με την οποία αυτή αρνείται να κοινοποιήσει σε οικονομικό φορέα τις πληροφορίες οι οποίες θεωρούνται εμπιστευτικές και οι οποίες περιλαμβάνονται στον φάκελο υποψηφιότητας ή στην προσφορά άλλου οικονομικού φορέα συνιστά πράξη δυνάμενη να προσβληθεί με προσφυγή και ότι, εφόσον το κράτος μέλος όπου διεξάγεται η διαδικασία σύναψης της επίμαχης δημόσιας σύμβασης προέβλεψε ότι όποιος επιθυμεί να προσβάλει απόφαση της αναθέτουσας αρχής υποχρεούται, πριν προσφύγει στο δικαστήριο, να ασκήσει διοικητική προσφυγή, μπορεί επίσης να προβλέψει ότι της ασκήσεως ένδικης προσφυγής κατά της ως άνω αποφάσεως περί αρνήσεως προσβάσεως πρέπει να προηγείται η άσκηση τέτοιας διοικητικής προσφυγής.

Επί του τέταρτου, του όγδοου και του ένατου προδικαστικού ερωτήματος

112 Με το τέταρτο, το όγδοο και το ένατο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 1, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, και το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 5, της οδηγίας 89/665, καθώς και το άρθρο 21 της οδηγίας 2014/24 έχουν την έννοια ότι τόσο η αναθέτουσα αρχή όσο και το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο, εφόσον επιληφθεί, υποχρεούνται να γνωστοποιήσουν σε οικονομικό φορέα ο οποίος έχει υποβάλει σχετική αίτηση όλες τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στα διαβιβασθέντα από ανταγωνιστή έγγραφα, συμπεριλαμβανομένων και των εμπιστευτικών. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να διευκρινιστεί αν, σε περίπτωση αρνήσεως γνωστοποίησης πληροφοριών λόγω του εμπιστευτικού χαρακτήρα τους, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να αιτιολογήσει τη θέση της ως προς τον εμπιστευτικό χαρακτήρα.

– Επί της εκτάσεως της υποχρέωσης της αναθέτουσας αρχής να προστατεύει τις εμπιστευτικές πληροφορίες και επί της υποχρέωσης αιτιολογήσεως

113 Το άρθρο 21, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/24 ορίζει ότι, εκτός αν προβλέπεται άλλως στην οδηγία αυτή ή στο εθνικό δίκαιο στο οποίο υπόκειται η αναθέτουσα αρχή, ιδίως στη νομοθεσία όσον αφορά την πρόσβαση στην ενημέρωση, και με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων σχετικά με τη δημοσιοποίηση των συναπτόμενων συμβάσεων και την ενημέρωση των υποψηφίων και των προσφερόντων, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 50 και 55 της οδηγίας, η αναθέτουσα αρχή δεν αποκαλύπτει πληροφορίες που της έχουν διαβιβάσει οικονομικοί φορείς και τις οποίες έχουν χαρακτηρίσει ως εμπιστευτικές, συμπεριλαμβανομένων, ενδεικτικά, των τεχνικών ή εμπορικών απορρήτων και των εμπιστευτικών πτυχών των προσφορών. Το άρθρο 21, παράγραφος 2, της οδηγίας ορίζει ότι οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιβάλλουν απαιτήσεις στους οικονομικούς φορείς, με σκοπό την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών τις οποίες παρέχουν οι αναθέτουσες αρχές καθ' όλη τη διαδικασία σύναψης συμβάσεων.

114 Εξάλλου, το άρθρο 55, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2014/24 επιτρέπει, βεβαίως, ρητώς σε κάθε προσφέροντα ο οποίος έχει υποβάλει παραδεκτή προσφορά να ζητήσει από την αναθέτουσα αρχή να του γνωστοποιήσει, το συντομότερο δυνατόν και σε κάθε περίπτωση εντός 15 ημερών από την παραλαβή γραπτής αίτησης, τα χαρακτηριστικά και τα σχετικά πλεονεκτήματα της επιλεγείσας προσφοράς καθώς και την επωνυμία του αναδόχου. Εντούτοις, το άρθρο 50, παράγραφος 4, και το άρθρο 55, παράγραφος 3, της οδηγίας προβλέπουν, ωστόσο, ότι οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποφασίσουν να μη γνωστοποιήσουν ορισμένες πληροφορίες σχετικά με την ανάθεση της σύμβασης, ιδίως όταν η γνωστοποίησή τους μπορεί να είναι αντίθετη

προς το δημόσιο συμφέρον, να βλάψει τα νόμιμα εμπορικά συμφέροντα συγκεκριμένων δημόσιων ή ιδιωτικών οικονομικών φορέων ή να βλάψει τις συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των οικονομικών φορέων.

115 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι ο κύριος σκοπός των κανόνων της Ένωσης στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων περιλαμβάνει τον ελεύθερο και ανόθευτο ανταγωνισμό εντός όλων των κρατών μελών και ότι, για την επίτευξη του σκοπού αυτού, είναι σημαντικό οι αναθέτουσες αρχές να μη γνωστοποιούν πληροφορίες που αφορούν διαδικασίες συνάψεως δημοσίων συμβάσεων το περιεχόμενο των οποίων θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για τη νόθευση του ανταγωνισμού στο πλαίσιο είτε τρέχουσας διαδικασίας συνάψεως συμβάσεως είτε μεταγενέστερων διαδικασιών. Επιπλέον, η υποχρέωση αιτιολόγησης απόφασης περί απόρριψης προσφοράς διαγωνιζομένου στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης δεν συνεπάγεται ότι ο διαγωνιζόμενος αυτός πρέπει να διαθέτει πλήρη στοιχεία ως προς τα χαρακτηριστικά της επιλεγείσας από την αναθέτουσα αρχή προσφοράς. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι οι διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων βασίζονται σε μια σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των αναθετουσών αρχών και των επιχειρηματιών που μετέχουν σε αυτές, οι εν λόγω επιχειρηματίες πρέπει να μπορούν να κοινοποιήσουν στις αναθέτουσες αρχές κάθε χρήσιμη στο πλαίσιο της διαδικασίας συνάψεως της συμβάσεως πληροφορία χωρίς να φοβούνται ότι οι ως άνω αρχές θα κοινοποιήσουν σε τρίτους πληροφορίες των οποίων η γνωστοποίηση θα μπορούσε να είναι επιζήμια για τους επιχειρηματίες (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Φεβρουαρίου 2008, Varec, C-450/06, EU:C:2008:91, σκέψεις 34 έως 36, και της 15ης Ιουλίου 2021, Επιτροπή κατά Landesbank Baden-Württemberg και ΕΣΕ, C-584/20 P και C-621/20 P, EU:C:2021:601, σκέψη 112 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

116 Από τις διατάξεις της οδηγίας 2014/24, οι οποίες παρατίθενται στις σκέψεις 113 και 114 της παρούσας αποφάσεως, καθώς και από τη μνημονευόμενη στη σκέψη 115 αυτής νομολογία, προκύπτει ότι η αναθέτουσα αρχή στην οποία οικονομικός φορέας υποβάλλει αίτηση γνωστοποιήσεως πληροφοριών οι οποίες θεωρούνται εμπιστευτικές και οι οποίες περιλαμβάνονται στην προσφορά του ανταγωνιστή στον οποίο ανατέθηκε η σύμβαση, δεν πρέπει, κατ' αρχήν, να γνωστοποιεί τις εν λόγω πληροφορίες.

117 Εντούτοις, όπως επισημαίνει, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 40 και 41 των προτάσεών του, η αναθέτουσα αρχή δεν μπορεί δεσμεύεται από τον απλό ισχυρισμό οικονομικού φορέα ότι οι διαβιβασθείσες πληροφορίες είναι εμπιστευτικές. Συγκεκριμένα, ο οικονομικός φορέας πρέπει να αποδείξει ότι ο χαρακτήρας των πληροφοριών στη γνωστοποίηση των οποίων αντιτίθεται είναι πράγματι εμπιστευτικός, τεκμηριώνοντας, για παράδειγμα, ότι περιλαμβάνουν τεχνικά ή εμπορικά απόρρητα, ότι το περιεχόμενό τους θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για τη νόθευση του ανταγωνισμού ή ότι η γνωστοποίησή τους θα μπορούσε να του προκαλέσει βλάβη.

118 Κατά συνέπεια, εάν η αναθέτουσα αρχή διατηρεί αμφιβολίες ως προς τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των πληροφοριών που διαβίβασε ο εν λόγω φορέας, οφείλει, πριν ακόμη λάβει απόφαση με την οποία επιτρέπει στον αιτούντα να αποκτήσει πρόσβαση σε αυτές, να παράσχει στον οικείο οικονομικό φορέα τη δυνατότητα να διαβιβάσει πρόσθετα αποδεικτικά στοιχεία προκειμένου να διασφαλιστεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνάς του. Συγκεκριμένα, λαμβανομένης υπόψη της ζημίας που μπορεί να προκύψει από τη μη σύννομη γνωστοποίηση ορισμένων πληροφοριακών στοιχείων σε κάποιον ανταγωνιστή, η αναθέτουσα αρχή οφείλει, πριν γνωστοποιήσει τα στοιχεία αυτά σε κάποιον εκ των διαδίκων, να δώσει στον οικείο επιχειρηματία τη δυνατότητα να επικαλεστεί ότι τα ως άνω στοιχεία έχουν τον χαρακτήρα εμπιστευτικών πληροφοριών ή επιχειρηματικών απορρήτων (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2008, Varec, C-450/06, EU:C:2008:91, σκέψη 54).

119 Εξάλλου, στην αναθέτουσα αρχή εναπόκειται να διασφαλίσει ότι η απόφαση που προτίθεται να λάβει κατόπιν αιτήσεως οικονομικού φορέα να του κοινοποιηθούν πληροφορίες περιλαμβανόμενες στα διαβιβασθέντα από ανταγωνιστή έγγραφα συνάδει με τους κανόνες περί συνάψεως δημοσίων συμβάσεων της οδηγίας 2014/24, ιδίως δε με εκείνους που αφορούν την προστασία των μνημονευόμενων στις σκέψεις 113 και 114 της παρούσας απόφασης εμπιστευτικών πληροφοριών. Η ίδια υποχρέωση βαρύνει την αναθέτουσα αρχή όταν, δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 5, της οδηγίας 89/665, το κράτος μέλος στο οποίο υπάγεται έκανε χρήση της ευχέρειας να εξαρτά το δικαίωμα άσκησης ένδικης προσφυγής κατά των αποφάσεων των αναθετουσών αρχών από την υποχρέωση προηγούμενης άσκησης διοικητικής προσφυγής ενώπιον των τελευταίων.

120 Επιπλέον, διευκρινίζεται ότι η αναθέτουσα αρχή, είτε αρνούμενη να κοινοποιήσει τις εμπιστευτικές πληροφορίες οικονομικού φορέα σε ανταγωνιστή του είτε επιλαμβανόμενη, στο πλαίσιο υποχρεωτικής διαδικασίας επίλυσης διαφορών προ της ασκήσεως ένδικης προσφυγής, διοικητικής προσφυγής κατά της άρνησής της να γνωστοποιήσει τις εν λόγω πληροφορίες, πρέπει επίσης να τηρεί τη γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης περί χρηστής διοικήσεως, η οποία εμπεριέχει απαιτήσεις τις οποίες οφείλουν να τηρούν τα κράτη μέλη όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης (απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2017, LS Customs Services, C-46/16, EU:C:2017:839, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Μεταξύ των απαιτήσεων αυτών, όλως ιδιαίτερη σημασία έχει η υποχρέωση αιτιολογήσεως των αποφάσεων των εθνικών αρχών, καθόσον παρέχει τη δυνατότητα στους μεν αποδέκτες τους να προασπίσουν τα δικαιώματά τους και να αποφασίσουν, έχοντας γνώση όλων των στοιχείων, αν πρέπει να ασκήσουν ένδικη προσφυγή κατά των ως άνω αποφάσεων. Η υποχρέωση αυτή είναι επίσης αναγκαία ώστε να μπορούν τα δικαστήρια να ασκούν τον έλεγχο νομιμότητας των εν λόγω αποφάσεων και, επομένως, συνιστά μία από τις προϋποθέσεις της αποτελεσματικότητας του δικαστικού ελέγχου που διασφαλίζει το άρθρο 47 του Χάρτη (πρβλ. αποφάσεις της 15ης Οκτωβρίου 1987, Heylens κ.λπ., 222/86, EU:C:1987:442, σκέψη 15, της 9ης Νοεμβρίου 2017, LS Customs Services, C-46/16, EU:C:2017:839, σκέψη 40, και της 15ης Ιουλίου 2021, Επιτροπή κατά Landesbank Baden-Württemberg και ΕΣΕ, C-584/20 P και C-621/20 P, EU:C:2021:601, σκέψη 103).

121 Εξάλλου, η αρχή της προστασίας των εμπιστευτικών πληροφοριών και των επιχειρηματικών απορρήτων πρέπει να εφαρμόζεται κατά τρόπον ώστε η αρχή αυτή να συμβιβάζεται προς τις επιταγές της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας των διαδίκων (απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2008, Varec, C-450/06, EU:C:2008:91, σκέψεις 51 και 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

122 Προς τον σκοπό σταθμίσεως της προβλεπόμενης στο άρθρο 21, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/24 απαγόρευσης γνωστοποίησης των διαβιβασθέντων από τους οικονομικούς φορείς εμπιστευτικών πληροφοριών και της γενικής αρχής του δικαίου της Ένωσης περί χρηστής διοικήσεως, από την οποία απορρέει η υποχρέωση αιτιολογήσεως, η αναθέτουσα αρχή πρέπει να εκθέτει με σαφήνεια τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι οι πληροφορίες στις οποίες ζητείται πρόσβαση, ή ορισμένες τουλάχιστον εξ αυτών, είναι εμπιστευτικές.

123 Πέραν τούτου, κατά την ως άνω στάθμιση πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι ο αποκλεισθείς προσφέρων, ελλείψει επαρκών στοιχείων που να του παρέχουν τη δυνατότητα να εξακριβώσει αν η απόφαση της αναθέτουσας αρχής για την ανάθεση της επίμαχης σύμβασης σε άλλον οικονομικό φορέα πάσχει λόγω ενδεχόμενων σφαλμάτων ή παρανομιών, δεν θα έχει, στην πράξη, τη δυνατότητα να κάνει χρήση του δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής του άρθρου 1, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 89/665 κατά της αποφάσεως αυτής είτε στο πλαίσιο διοικητικής προσφυγής ενώπιον της αναθέτουσας αρχής, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του εν

λόγω άρθρου, είτε στο πλαίσιο ένδικης προσφυγής. Επομένως, προκειμένου να μην παραβιάσει το εν λόγω δικαίωμα, η αναθέτουσα αρχή οφείλει όχι μόνο να αιτιολογεί την απόφασή της περί μεταχείρισης ορισμένων δεδομένων ως εμπιστευτικών, αλλά και να γνωστοποιεί στον προσφέροντα ο οποίος τα ζητεί το βασικό περιεχόμενο των δεδομένων, και ιδίως το περιεχόμενο των δεδομένων που αφορούν τις καθοριστικές πτυχές της απόφασής της και της επιλεγείσας προσφοράς, υπό ουδέτερη μορφή, στο μέτρο του δυνατού και εφόσον τέτοιου είδους γνωστοποίηση μπορεί να διαφυλάξει τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των ειδικών στοιχείων των δεδομένων για τα οποία δικαιολογείται η προστασία αυτή.

124 Συγκεκριμένα, η υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής να προστατεύει τις θεωρούμενες ως εμπιστευτικές πληροφορίες του οικονομικού φορέα στον οποίο ανατέθηκε η δημόσια σύμβαση δεν πρέπει να ερμηνεύεται τόσο διασταλτικά ώστε να καθιστά άνευ ουσιαστικού περιεχομένου την υποχρέωση αιτιολόγησης (πρβλ. απόφαση της 15ης Ιουλίου 2021, Επιτροπή κατά Landesbank Baden-Württemberg και ΕΣΕ, C-584/20 P και C-621/20 P, EU:C:2021:601, σκέψη 120) και να στερεί την πρακτική αποτελεσματικότητα από το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 89/665, στο οποίο διαλαμβάνεται, ιδίως, η υποχρέωση των κρατών μελών να προβλέπουν την άσκηση αποτελεσματικής προσφυγής. Προς τον σκοπό αυτόν, η αναθέτουσα αρχή μπορεί, μεταξύ άλλων, να γνωστοποιεί, εφόσον τούτο δεν αντιβαίνει στο εθνικό δίκαιο στο οποίο υπόκειται, υπό συνοπτική μορφή, ορισμένες πτυχές μιας υποψηφιότητας ή προσφοράς και τα τεχνικά χαρακτηριστικά τους, ούτως ώστε να μην είναι δυνατή η αποκάλυψη των εμπιστευτικών πληροφοριών.

125 Υπενθυμίζεται εξάλλου ότι, κατ’ εφαρμογή του άρθρου 21, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/24, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιβάλλουν απαιτήσεις στους οικονομικούς φορείς, με σκοπό την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών τις οποίες αυτές παρέχουν καθ’ όλη τη διαδικασία σύναψης συμβάσεων. Επομένως, σε περίπτωση που οι μη εμπιστευτικές πληροφορίες επαρκούν για τον σκοπό αυτόν, η αναθέτουσα αρχή μπορεί επίσης να κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής προκειμένου να διασφαλίσει τον σεβασμό του δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής του αποκλεισθέντος προσφέροντος, ζητώντας από τον οικονομικό φορέα του οποίου η προσφορά επελέγη να της προσκομίσει μη εμπιστευτικό κείμενο των εγγράφων τα οποία περιέχουν εμπιστευτικές πληροφορίες.

126 Τέλος, διευκρινίζεται ότι, εν πάση περιπτώσει, η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να ενημερώνει τον οικείο οικονομικό φορέα σχετικά με την απόφασή της περί κοινοποίησης σε έναν από τους ανταγωνιστές του των πληροφοριών οι οποίες κατά τον εν λόγω φορέα είναι εμπιστευτικές εγκαίρως, πριν από την εκτέλεση της ως άνω απόφασης, προκειμένου να του παράσχει τη δυνατότητα να ζητήσει είτε από την ίδια είτε από το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο τη λήψη προσωρινών μέτρων, όπως αυτά που διαλαμβάνονται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 89/665, και να αποφύγει κατ’ αυτόν τον τρόπο το ενδεχόμενο να υποστεί ανεπανόρθωτη ζημία.

– Επί της εκτάσεως της υποχρέωσης του αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου να προστατεύει τις εμπιστευτικές πληροφορίες

127 Όσον αφορά τις υποχρεώσεις που υπέχει το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο στο πλαίσιο εκδίκασης ένδικης προσφυγής κατά αποφάσεως της αναθέτουσας αρχής με την οποία αυτή απορρίπτει, εν όλω ή εν μέρει, αίτηση χορήγησης πρόσβασης στις πληροφορίες που διαβιβάστηκαν από τον οικονομικό φορέα του οποίου η προσφορά έγινε δεκτή, υπενθυμίζεται επίσης ότι το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 89/665, σκοπός του οποίου είναι η προστασία των οικονομικών φορέων έναντι των αυθαιρεσιών της αναθέτουσας αρχής, επιδιώκει να εξασφαλίσει την ύπαρξη, σε

όλα τα κράτη μέλη, αποτελεσματικών μέσων προσφυγής, ώστε να κατοχυρώνεται η εφαρμογή στην πράξη των κανόνων της Ένωσης σχετικά με τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων, ιδίως σε στάδιο κατά το οποίο οι παραβάσεις μπορούν ακόμη να διορθωθούν (πρβλ. απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2016, Star Storage κ.λπ., C-439/14 και C-488/14, EU:C:2016:688, σκέψη 41 εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

128 Επομένως, εναπόκειται στα κράτη μέλη να θεσπίσουν τους δικονομικούς κανόνες που διέπουν τα ένδικα βοηθήματα με τα οποία διασφαλίζεται η προστασία των δικαιωμάτων που παρέχει το δίκαιο της Ένωσης στους θιγόμενους από αποφάσεις των αναθετουσών αρχών υποψηφίους και προσφέροντες, προκειμένου να λαμβάνεται μέριμνα ώστε να μη θίγονται ούτε η αποτελεσματικότητα της οδηγίας 89/665 ούτε τα δικαιώματα που απονέμονται στους ιδιώτες από το δίκαιο της Ένωσης. Επιπλέον, όπως προκύπτει από την αιτιολογική της σκέψη 36, η οδηγία 2007/66, και ως εκ τούτου η οδηγία 89/665, την οποία τροποποίησε και συμπλήρωσε, αποσκοπούν στο να διασφαλίσουν τον πλήρη σεβασμό του δικαιώματος αποτελεσματικής ένδικης προστασίας και προσβάσεως σε αμερόληπτο δικαστήριο, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη (πρβλ. απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2016, Star Storage κ.λπ., C-439/14 και C-488/14, EU:C:2016:688, σκέψεις 42 έως 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Κατά συνέπεια, όταν καθορίζουν τους δικονομικούς κανόνες που διέπουν την ένδικη προσφυγή, τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν τον σεβασμό του δικαιώματος αυτού. Επομένως, παρά την απουσία κανόνων του δικαίου της Ένωσης σχετικά με τις διαδικασίες άσκησης προσφυγής ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, και προκειμένου να καθοριστεί η ένταση του δικαστικού ελέγχου των εθνικών αποφάσεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογή πράξης του δικαίου της Ένωσης, είναι αναγκαίο να λαμβάνεται υπόψη ο σκοπός της πράξης αυτής και να διασφαλίζεται ότι δεν θίγεται η αποτελεσματικότητά της (απόφαση της 26ης Ιουνίου 2019, Craeynest κ.λπ., C-723/17, EU:C:2019:533, σκέψη 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

129 Ωστόσο, στο πλαίσιο διαδικασίας προσφυγής που αφορά διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης, η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως δεν σημαίνει ότι οι μετέχοντες στη διαδικασία έχουν απόλυτο και απεριόριστο δικαίωμα πρόσβασης στο σύνολο των σχετικών με την εν λόγω διαδικασία στοιχείων που κατατέθηκαν ενώπιον της αρμόδιας για την προσφυγή αρχής (πρβλ. απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2008, Varec, C-450/06, EU:C:2008:91, σκέψη 51). Αντιθέτως, όπως επισημάνθηκε, κατ' ουσίαν, στο σημείο 121 της παρούσας αποφάσεως, στο πλαίσιο των υποχρεώσεων που υπέχουν συναφώς οι αναθέτουσες αρχές, η υποχρέωση παροχής στον αποκλεισθέντα προσφέροντα επαρκών πληροφοριών για τη διασφάλιση του δικαιώματός του αποτελεσματικής προσφυγής πρέπει να σταθμίζεται με το δικαίωμα άλλων οικονομικών φορέων για προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών και των εμπορικών απορρήτων τους.

130 Κατά συνέπεια, το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο οφείλει να εξακριβώσει ότι ορθώς η αναθέτουσα αρχή έκρινε ότι οι πληροφορίες τις οποίες αρνήθηκε να γνωστοποιήσει στον αιτούντα ήταν εμπιστευτικές, λαμβάνοντας πλήρως υπόψη τόσο την ανάγκη διαφύλαξης του δημοσίου συμφέροντος για τη διατήρηση του θεμιτού ανταγωνισμού στο πλαίσιο των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων όσο και την ανάγκη προστασίας των πράγματι εμπιστευτικών πληροφοριών, ιδιαιτέρως δε του εμπορικού απορρήτου των μετεχόντων στον διαγωνισμό. Προς τούτο, το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο πρέπει να προβεί σε πλήρη εξέταση του συνόλου των κρίσιμων πραγματικών και νομικών στοιχείων. Επίσης πρέπει, κατ' ανάγκην, να έχει στη διάθεσή του όλα τα στοιχεία που απαιτούνται προκειμένου να είναι σε θέση να αποφανθεί μετά λόγου γνώσεως, συμπεριλαμβανομένων των εμπιστευτικών πληροφοριών και των επιχειρηματικών απορρήτων (πρβλ. απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2008, Varec, C-450/06, EU:C:2008:91, σκέψη 53).

131 Ακόμη και αν υποτεθεί ότι το εν λόγω δικαστήριο θεωρεί επίσης ότι οι επίμαχες πληροφορίες έχουν εμπιστευτικό χαρακτήρα και για τον λόγο αυτό δεν επιτρέπεται η αποκάλυψή τους στους ανταγωνιστές του οικείου φορέα, υπενθυμίζεται ότι, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, μολονότι η αρχή της κατ' αντιμωλίαν συζητήσεως συνεπάγεται, κατά γενικό κανόνα, το δικαίωμα των διαδίκων να λαμβάνουν γνώση των αποδεικτικών στοιχείων και των παρατηρήσεων που υποβάλλονται στο δικαστήριο και να εκφέρουν συναφώς τη γνώμη τους, εντούτοις, σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να είναι αναγκαίο να απαγορευθεί η πρόσβαση των διαδίκων σε ορισμένα στοιχεία, προκειμένου να προστατευθούν τα θεμελιώδη δικαιώματα τρίτου ή να διαφυλαχθεί σημαντικό δημόσιο συμφέρον (απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2008, Varec, C-450/06, EU:C:2008:91, σκέψη 47).

132 Μεταξύ των θεμελιωδών δικαιωμάτων που μπορούν να προστατευθούν κατ' αυτόν τον τρόπο περιλαμβάνεται το δικαίωμα για σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και της επικοινωνίας, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη, και το δικαίωμα προστασίας των επιχειρηματικών απορρήτων, το οποίο έχει αναγνωριστεί από το Δικαστήριο ως γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2008, Varec, C-450/06, EU:C:2008:91, σκέψεις 48 και 49).

133 Επομένως, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας της προστασίας των εμπιστευτικών πληροφοριών, η οποία επισημαίνεται ιδίως στις σκέψεις 131 και 132 της παρούσας αποφάσεως, η αρμόδια να επιληφθεί της προσφυγής αρχή στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης δημοσίας συμβάσεως πρέπει να διαθέτει την ευχέρεια να αποφασίζει, εν ανάγκη, ότι ορισμένες πληροφορίες που περιέχονται στον φάκελο που έχει στη διάθεσή της δεν θα διαβιβάζονται στα συμμετέχοντα στη διαδικασία μέρη και στους δικηγόρους τους (πρβλ. απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2008, Varec, C-450/06, EU:C:2008:91, σκέψη 43).

134 Πέραν τούτου, διευκρινίζεται ότι, εφόσον το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο κρίνει ορθή και επαρκώς αιτιολογημένη την απόφαση της αναθέτουσας αρχής να μη γνωστοποιήσει τις ζητηθείσες πληροφορίες λόγω του εμπιστευτικού χαρακτήρα τους, λαμβανομένων υπόψη των υποχρεώσεων που υπέχει η αναθέτουσα αρχή βάσει της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, οι οποίες υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 121 έως 123 της παρούσας αποφάσεως, η συναφής συμπεριφορά της αναθέτουσας αρχής δεν μπορεί να επικριθεί για τον λόγο ότι ήταν υπέρμετρα προστατευτική για τα συμφέροντα του οικονομικού φορέα, του οποίου τις εμπιστευτικές πληροφορίες αφορούσε το υποβληθέν αίτημα.

135 Το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο οφείλει επίσης να ελέγξει κατά πόσον ήταν επαρκώς αιτιολογημένη η απόφαση της αναθέτουσας αρχής να αρνηθεί τη γνωστοποίηση των εμπιστευτικών πληροφοριών ή η απόφασή της να απορρίψει διοικητική προσφυγή η οποία ασκήθηκε κατά της αρνητικής απόφασης που προηγήθηκε, προκειμένου να παρασχεθεί η δυνατότητα, σύμφωνα με τη μνημονευόμενη στη σκέψη 120 της παρούσας απόφασης νομολογία, αφενός, στον αιτούντα να προασπίσει τα δικαιώματά του και να αποφασίσει, έχοντας γνώση όλων των στοιχείων, αν πρέπει να ασκήσει ένδικη προσφυγή κατά της οικείας απόφασης και, αφετέρου, στα δικαστήρια να ασκήσουν τον έλεγχο νομιμότητάς της. Εξάλλου, λαμβανομένης υπόψη της ζημίας που θα μπορούσε να προκαλέσει στον οικονομικό φορέα η μη σύννομη γνωστοποίηση ορισμένων πληροφοριών σε ανταγωνιστή του, εναπόκειται στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο να συμβιβάσει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής του αιτούντος, κατά την έννοια του άρθρου 47 του Χάρτη, με το δικαίωμα προστασίας των πληροφοριών εμπιστευτικού χαρακτήρα του οικονομικού φορέα.

136 Τέλος, το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να ακυρώσει την αρνητική απόφαση επί της αιτήσεως γνωστοποιήσεως ή την απορριπτική απόφαση επί της διοικητικής προσφυγής εφόσον είναι παράνομες και, κατά περίπτωση, να αναπέμψει την υπόθεση στην αναθέτουσα αρχή ή και να εκδώσει το ίδιο νέα απόφαση, εάν του το επιτρέπει το εθνικό δίκαιο. Στο μέτρο που το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, στο πλαίσιο του ένατου προδικαστικού ερωτήματος, αν ο δικαστής που επιλαμβάνεται αιτήσεως γνωστοποίησης εμπιστευτικών πληροφοριών οφείλει να εξετάσει ο ίδιος όχι μόνον τη σημασία τους, αλλά και τις συνέπειές τους επί της νομιμότητας της διαδικασίας σύναψης της δημόσιας σύμβασης, αρκεί η επισήμανση ότι, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 3, της οδηγίας 89/665, στα κράτη μέλη εναπόκειται να θεσπίζουν τους κανόνες που διέπουν τις διαδικασίες προσφυγής κατά αποφάσεων των αναθετουσών αρχών.

137 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο τέταρτο, στο όγδοο και στο ένατο προδικαστικό ερώτημα θα πρέπει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση:

– το άρθρο 1, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, και το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 5, της οδηγίας 89/665, καθώς και το άρθρο 21 της οδηγίας 2014/24, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της γενικής αρχής του δικαίου της Ένωσης περί χρηστής διοικήσεως, έχουν την έννοια ότι η αναθέτουσα αρχή, επιλαμβανόμενη αιτήσεως οικονομικού φορέα για τη γνωστοποίηση των πληροφοριών οι οποίες θεωρούνται εμπιστευτικές και περιλαμβάνονται στην προσφορά ανταγωνιστή στον οποίο ανατέθηκε η σύμβαση, δεν υποχρεούται να τις γνωστοποιήσει εφόσον τούτο θα είχε ως αποτέλεσμα την παραβίαση των σχετικών με την προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών κανόνων του δικαίου της Ένωσης, δεν υπέχει δε τέτοια υποχρέωση ακόμη και στην περίπτωση που η σχετική αίτηση του οικονομικού φορέα υποβάλλεται στο πλαίσιο προσφυγής του η οποία αφορά τη νομιμότητα της αξιολόγησης της προσφοράς του ανταγωνιστή από την αναθέτουσα αρχή. Όταν αρνείται τη διαβίβαση των πληροφοριών αυτών ή όταν απορρίπτει την ασκηθείσα από τον οικονομικό φορέα διοικητική προσφυγή με αντικείμενο τη νομιμότητα της αξιολόγησης της προσφοράς του οικείου ανταγωνιστή, αρνούμενη ταυτοχρόνως τη διαβίβαση των εν λόγω πληροφοριών, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να προβαίνει σε στάθμιση του δικαιώματος του αιτούντος για χρηστή διοίκηση και του δικαιώματος του ανταγωνιστή για προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών του, ούτως ώστε η αρνητική ή η απορριπτική απόφασή της να είναι αιτιολογημένη και να μην στερείται πρακτικής αποτελεσματικότητας το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής που διαθέτει ο αποκλεισθείς προσφέρων·

– το άρθρο 1, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, και το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 5, της οδηγίας 89/665, καθώς και το άρθρο 21 της οδηγίας 2014/24, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται προσφυγής κατά της αποφάσεως αναθέτουσας αρχής με την οποία αυτή αρνήθηκε να γνωστοποιήσει σε οικονομικό φορέα στοιχεία τα οποία θεωρούνται εμπιστευτικά και τα οποία περιλαμβάνονται στα έγγραφα που διαβιβάστηκαν από τον ανταγωνιστή στον οποίο ανατέθηκε η σύμβαση ή προσφυγής κατά της αποφάσεως αναθέτουσας αρχής με την οποία αυτή απέρριψε διοικητική προσφυγή κατά τέτοιου είδους αρνητικής απόφασης οφείλει να προβαίνει σε στάθμιση του δικαιώματος του αιτούντος για αποτελεσματική προσφυγή και του δικαιώματος του ανταγωνιστή του για την προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών και των εμπορικών απορρήτων του. Προς τούτο, το εν λόγω δικαστήριο, το οποίο πρέπει κατ' ανάγκην να έχει στη διάθεσή του τις απαραίτητες πληροφορίες, περιλαμβανομένων των εμπιστευτικών πληροφοριών και των εμπορικών απορρήτων, προκειμένου, έχοντας γνώση όλων των δεδομένων, να είναι σε θέση να αποφανθεί περί του επιτρεπτού της γνωστοποίησης των εν λόγω πληροφοριών, οφείλει να προβεί σε εξέταση του συνόλου των κρίσιμων πραγματικών και νομικών στοιχείων. Πρέπει επίσης να έχει τη δυνατότητα να ακυρώσει την αρνητική απόφαση επί της αίτησης γνωστοποίησης ή την απορριπτική απόφαση επί της διοικητικής

προσφυγής εφόσον είναι παράνομες και, κατά περίπτωση, να αναπέμψει την υπόθεση στην αναθέτουσα αρχή ή και να εκδώσει το ίδιο νέα απόφαση, εάν του το επιτρέπει το εθνικό δίκαιο.

Επί του δέκατου προδικαστικού ερωτήματος

138 Με το δέκατο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 57, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24 έχει την έννοια ότι εθνικό δικαστήριο, το οποίο επιλαμβάνεται διαφοράς μεταξύ αποκλεισθέντος από την ανάθεση σύμβασης οικονομικού φορέα και της αναθέτουσας αρχής, μπορεί, αφενός, να αποκλίνει από την εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής εκτίμηση της νομιμότητας της συμπεριφοράς του οικονομικού φορέα στον οποίο ανατέθηκε η σύμβαση και, ως εκ τούτου, να αντλεί εντεύθεν, με την απόφασή του, όλες τις αναγκαίες συνέπειες και, αφετέρου, να εξετάζει αυτεπαγγέλτως λόγο ακυρώσεως ο οποίος αντλείται από σφάλμα εκτιμήσεως της αναθέτουσας αρχής.

139 Κατά το άρθρο 57, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποκλείουν ή μπορούν να υποχρεώνονται από τα κράτη μέλη να αποκλείουν από τη συμμετοχή σε διαδικασία σύναψης σύμβασης οποιονδήποτε οικονομικό φορέα σε οποιαδήποτε από τις καταστάσεις οι οποίες απαριθμούνται στη συγκεκριμένη διάταξη.

140 Καθόσον το αιτούν δικαστήριο, στο δέκατο προδικαστικό ερώτημα, παρέπεμψε ρητώς στην απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, Delta Antrepriză de Construcții și Montaj 93 (C-267/18, EU:C:2019:826), επισημαίνεται εκ προοιμίου ότι η εν λόγω απόφαση αφορά τις αρμοδιότητες της ίδιας της αναθέτουσας αρχής να προβαίνει στη δική της αξιολόγηση με βάση έναν από τους προβλεπόμενους στο άρθρο 57, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24 προαιρετικούς λόγους αποκλεισμού και, ως εκ τούτου, δεν ασκεί άμεσα επιρροή στην απάντηση του εν λόγω προδικαστικού ερωτήματος, το οποίο αφορά τις αρμοδιότητες του δικαστή που επιλαμβάνεται διαφοράς μεταξύ αποκλεισθέντος προσφέροντος και αναθέτουσας αρχής.

141 Συναφώς, το Δικαστήριο επισήμανε, βεβαίως, στις σκέψεις 28 και 34 της αποφάσεως της 19ης Ιουνίου 2019, Meca (C-41/18, EU:C:2019:507), ότι από το γράμμα της εν λόγω διατάξεως προκύπτει ότι η εκτίμηση, κατά το στάδιο της επιλογής των διαγωνιζομένων, του κατά πόσον ένας οικονομικός φορέας πρέπει να αποκλειστεί από διαδικασία σύναψης σύμβασης έχει ανατεθεί αποκλειστικά και μόνο στην αναθέτουσα αρχή και, κατά συνέπεια, όχι σε εθνικό δικαστήριο.

142 Το Δικαστήριο προέβη, εντούτοις, στην ως άνω ερμηνεία λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο της υπόθεσης επί της οποίας εκδόθηκε η ως άνω απόφαση, στην οποία κλήθηκε να αποφανθεί επί εθνικής ρυθμίσεως σύμφωνα με την οποία η άσκηση δικαστικής προσφυγής κατά της αποφάσεως περί λύσεως δημόσιας συμβάσεως που ελήφθη από αναθέτουσα αρχή λόγω σοβαρών πλημμελειών που επιδείχθηκαν κατά την εκτέλεσή της εμποδίζει την αναθέτουσα αρχή που προκηρύσσει νέο διαγωνισμό να προβεί σε οποιαδήποτε αξιολόγηση, κατά το στάδιο της επιλογής των διαγωνιζομένων, σχετικά με την αξιοπιστία του οικονομικού φορέα τον οποίο αφορά η ως άνω λύση (απόφαση της 19ης Ιουνίου 2019, Meca, C-41/18, EU:C:2019:507, σκέψη 42).

143 Η απόφαση με την οποία η αναθέτουσα αρχή αρνείται, έστω και σιωπηρώς, να αποκλείσει οικονομικό φορέα από διαδικασία σύναψης σύμβασης για έναν από τους παρατιθέμενους στο άρθρο 57, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24 προαιρετικούς λόγους αποκλεισμού πρέπει κατ' ανάγκην να μπορεί να προσβληθεί από οποιοδήποτε πρόσωπο έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί συγκεκριμένη σύμβαση και το οποίο υπέστη ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από

παράβαση της διάταξης αυτής, διότι άλλως θα παραβιαζόταν το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, όπως κατοχυρώνεται, όσον φορά τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων, στο άρθρο 1, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, και στο άρθρο 1, παράγραφος 3, της οδηγίας 89/665, καθώς και στο άρθρο 47 του Χάρτη.

144 Επομένως, στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ αποκλεισθέντος από την ανάθεση σύμβασης υποψηφίου ή προσφέροντος και αναθέτουσας αρχής, το εθνικό δικαστήριο μπορεί να ελέγξει την εκτίμηση της τελευταίας ως προς το αν πληρούνταν οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για την εφαρμογή ενός από τους προαιρετικούς λόγους αποκλεισμού του άρθρου 57, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24 ως προς τον οικονομικό φορέα στον οποίο ανατέθηκε η σύμβαση και, κατά συνέπεια, να αποκλίνει από την εκτίμηση αυτή. Επομένως, αναλόγως της περίπτωσης, το εν λόγω δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί υπό αυτή την έννοια επί της ουσίας ή να αναπέμψει προς τούτο την υπόθεση στην αναθέτουσα αρχή ή να την παραπέμψει στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο.

145 Πάντως, το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια την υποχρέωση να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως ισχυρισμό αντλούμενο από την παράβαση των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, εάν η εξέταση του ισχυρισμού αυτού θα τα υποχρέωνε να εξέλθουν των επιβαλλόμενων ορίων, και ιδίως των ορίων του αντικειμένου της διαφοράς, όπως προσδιορίστηκε από τους διαδίκους, στηριζόμενα σε άλλα γεγονότα και περιστάσεις πέραν εκείνων επί των οποίων στηρίζει το αίτημά του ο διάδικος ο οποίος έχει συμφέρον για την εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 1995, van Schijndel και van Veen, C-430/93 και C-431/93, EU:C:1995:441, σκέψεις 21 και 22, και της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust και Coopservice, C-216/17, EU:C:2018:1034, σκέψη 40).

146 Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, ελλείψει σχετικής ρυθμίσεως εκ μέρους της Ένωσης, απόκειται σε κάθε κράτος μέλος, βάσει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών, να καθορίζει τους κανόνες της διοικητικής και της ένδικης διαδικασίας που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων τα οποία οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης. Πάντως, οι διαδικαστικοί κανόνες αυτοί δεν πρέπει, μεταξύ άλλων, να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που αφορούν παρεμφερή μέσα παροχής έννομης προστασίας τα οποία προβλέπονται για την προστασία των δικαιωμάτων που αντλούνται από την εσωτερική έννομη τάξη, σύμφωνα με την αρχή της ισοδυναμίας (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, Orizzonte Salute, C-61/14, EU:C:2015:655, σκέψη 46, και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

147 Επομένως, τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως τον λόγο που αντλείται από παράβαση, εκ μέρους οικονομικού φορέα, του άρθρου 57, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24 μόνον εφόσον τους το επιτρέπει το εθνικό δίκαιο (πρβλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1995, van Schijndel και van Veen, C-430/93 και C-431/93, EU:C:1995:441, σκέψεις 13 και 14).

148 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο δέκατο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 57, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24 έχει την έννοια ότι εθνικό δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται διαφοράς μεταξύ αποκλεισθέντος από την ανάθεση σύμβασης οικονομικού φορέα και της αναθέτουσας αρχής μπορεί να αποκλίνει από την εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής εκτίμηση της νομιμότητας της συμπεριφοράς του οικονομικού φορέα στον οποίο ανατέθηκε η σύμβαση και, ως εκ τούτου, να αντλεί εντεύθεν, με την απόφασή του, όλες τις αναγκαίες συνέπειες. Αντιθέτως, σύμφωνα με την αρχή της ισοδυναμίας, το εν λόγω δικαστήριο μπορεί να εξετάζει αυτεπαγγέλτως λόγο ακυρώσεως αντλούμενο από το σφάλμα εκτιμήσεως της αναθέτουσας αρχής μόνον εφόσον το επιτρέπει το εθνικό δίκαιο.

Επί του ενδέκατου προδικαστικού ερωτήματος

149 Με το ενδέκατο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 63, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2014/24, σε συνδυασμό με το άρθρο 57, παράγραφοι 4 και 6, της οδηγίας, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας, όταν οικονομικός φορέας, ο οποίος είναι μέλος κοινοπραξίας οικονομικών φορέων, έχει κριθεί ένοχος ψευδούς δηλώσεως κατά την παροχή των πληροφοριών που απαιτούνται για να εξακριβωθεί ότι δεν συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού της κοινοπραξίας ή ότι η τελευταία πληροί τα κριτήρια επιλογής, ενώ τα λοιπά μέλη της κοινοπραξίας δεν είχαν λάβει γνώση της ψευδούς δηλώσεως, μπορεί να επιβληθεί σε όλα τα μέλη της κοινοπραξίας μέτρο αποκλεισμού από κάθε διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης.

150 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 63, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2014/24 προβλέπει το δικαίωμα ενός οικονομικού φορέα να στηριχθεί, ως προς συγκεκριμένη δημόσια σύμβαση, στις ικανότητες άλλων φορέων, ασχέτως της νομικής φύσης των μεταξύ τους δεσμών, για την πλήρωση τόσο των κριτηρίων περί οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας του άρθρου 58, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής όσο και των κριτηρίων περί τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας του άρθρου 58, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας (απόφαση της 3ης Ιουνίου 2021, Rad Service κ.λπ., C-210/20, EU:C:2021:445, σκέψη 30, και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

151 Ο οικονομικός φορέας που επιθυμεί να ασκήσει το δικαίωμα αυτό οφείλει, βάσει του άρθρου 59, παράγραφος 1, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 2014/24, να προσκομίσει στην αναθέτουσα αρχή, κατά την υποβολή της αιτήσεως συμμετοχής ή της προσφοράς του, Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ) με το οποίο να δηλώνει ότι τόσο ο ίδιος όσο και οι φορείς στων οποίων τις ικανότητες σκοπεύει να στηριχθεί δεν εμπίπτουν σε κάποια από τις περιπτώσεις του άρθρου 57 της εν λόγω οδηγίας η οποία πρέπει ή μπορεί να συνεπάγεται τον αποκλεισμό ενός οικονομικού φορέα και/ή ότι πληρούται το σχετικό κριτήριο επιλογής.

152 Επομένως, βάσει του άρθρου 63, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2014/24, εναπόκειται στην αναθέτουσα αρχή να εξακριβώσει, μεταξύ άλλων, αν συντρέχει κάποιος από τους λόγους αποκλεισμού του άρθρου 57 της οδηγίας αυτής, ως προς τον ίδιο τον οικονομικό φορέα ή κάποιον από τους ως άνω φορείς. Σε καταφατική περίπτωση, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να απαιτήσει –ή μπορεί να υποχρεωθεί από το κράτος μέλος στο οποίο υπάγεται να απαιτήσει– από τον συγκεκριμένο οικονομικό φορέα να προβεί στην αντικατάσταση του φορέα στου οποίου τις ικανότητες σκόπευε να στηριχθεί, αλλά ως προς τον οποίο συντρέχουν μη υποχρεωτικοί λόγοι αποκλεισμού.

153 Διευκρινίζεται, πάντως, ότι το άρθρο 63 της οδηγίας 2014/24 προϋποθέτει ότι η αναθέτουσα αρχή, πριν ακόμη απαιτήσει από προσφέροντα να αντικαταστήσει φορέα στου οποίου τις ικανότητες σκόπευε να στηριχθεί, λόγω του ότι ο ως άνω φορέας εμπίπτει σε μια από τις περιπτώσεις του άρθρου 57, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας, παρέχει στον προσφέροντα και/ή στον εν λόγω φορέα τη δυνατότητα να της παρουσιάσουν τα διορθωτικά μέτρα που τυχόν έλαβαν για τη θεραπεία της διαπιστωθείσας πλημμέλειας και, ως εκ τούτου, τη δυνατότητα να αποδείξουν ότι ο εν λόγω φορέας μπορεί, εκ νέου, να θεωρηθεί αξιόπιστος (πρβλ. αποφάσεις της 3ης Οκτωβρίου 2019, Delta Antrepriză de Construcții și Montaj 93, C-267/18, EU:C:2019:826, σκέψη 37 και της 3ης Ιουνίου 2021, Rad Service κ.λπ., C-210/20, ECLI:EU:C:2021:445, σκέψη 36).

154 Η ερμηνεία αυτή του άρθρου 63, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της ως άνω οδηγίας μπορεί να διασφαλίσει την πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 57, παράγραφος 6, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας, το οποίο εγγυάται, κατ' αρχήν, το δικαίωμα κάθε οικονομικού φορέα που εμπίπτει σε μία από τις περιπτώσεις των παραγράφων 1 και 4 της διατάξεως αυτής να παράσχει στοιχεία που αποδεικνύουν ότι τα μέτρα που έλαβε επαρκούν προς επιβεβαίωση της αξιοπιστίας του παρά την ύπαρξη σχετικού λόγου αποκλεισμού (πρβλ. απόφαση της 3ης Ιουνίου 2021, Rad Service κ.λπ., C-210/20, EU:C:2021:445, σκέψη 35)

155 Η εν λόγω ερμηνεία συμβάλλει, επιπλέον, στη διασφάλιση της τηρήσεως της αρχής της αναλογικότητας από τις αναθέτουσες αρχές, συμφώνως προς το άρθρο 18, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας αυτής. Ειδικότερα, από την αρχή αυτή, η οποία αποτελεί γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, προκύπτει ότι οι κανόνες τους οποίους θεσπίζουν τα κράτη μέλη ή οι αναθέτουσες αρχές στο πλαίσιο της εφαρμογής των διατάξεων της εν λόγω οδηγίας δεν πρέπει να βαίνουν πέραν του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη των σκοπών που επιδιώκει η οδηγία (πρβλ. αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 2008, Μηχανική, C-213/07, EU:C:2008:731, σκέψη 48, και της 30ής Ιανουαρίου 2020, Tim, C-395/18, EU:C:2020:58, σκέψη 45).

156 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, όταν οι αναθέτουσες αρχές εφαρμόζουν προαιρετικούς λόγους αποκλεισμού, πρέπει να δίδουν ιδιαίτερη προσοχή στην εν λόγω αρχή. Η προσοχή αυτή πρέπει όμως να είναι ακόμη μεγαλύτερη όταν ο προβλεπόμενος από την εθνική νομοθεσία αποκλεισμός δεν πλήττει τον προσφέροντα για παράβαση καταλογιστέα σε αυτόν, αλλά για παράβαση διαπραχθείσα από φορέα στου οποίου τις ικανότητες σκοπεύει να στηριχθεί και έναντι του οποίου δεν διαθέτει καμία εξουσία ελέγχου (πρβλ. αποφάσεις της 30ής Ιανουαρίου 2020, Tim, C-395/18, EU:C:2020:58, σκέψη 48, και της 3ης Ιουνίου 2021, Rad Service κ.λπ., C-210/20, EU:C:2021:445, σκέψη 39).

157 Ειδικότερα, η αρχή της αναλογικότητας επιβάλλει στην αναθέτουσα αρχή να προβαίνει σε συγκεκριμένη και εξατομικευμένη εκτίμηση της στάσεως του οικείου φορέα. Στο πλαίσιο αυτό, η αναθέτουσα αρχή πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα μέσα που είχε στη διάθεσή του ο προσφέρων προκειμένου να διαπιστώσει ότι συνέτρεχε παράβαση εκ μέρους του φορέα στου οποίου τις ικανότητες σκόπευε να στηριχθεί (απόφαση της 3ης Ιουνίου 2021, Rad Service κ.λπ., C-210/20, EU:C:2021:445, σκέψη 40).

158 Κατά συνέπεια, στο ενδέκατο προδικαστικό ερώτημα θα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 63, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2014/24, σε συνδυασμό με το άρθρο 57, παράγραφοι 4 και 6, της οδηγίας, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας, όταν οικονομικός φορέας, ο οποίος είναι μέλος κοινοπραξίας οικονομικών φορέων, έχει κριθεί ένοχος ψευδούς δηλώσεως κατά την παροχή των πληροφοριών που απαιτούνται για να εξακριβωθεί ότι δεν συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού της κοινοπραξίας ή ότι η τελευταία πληροί τα κριτήρια επιλογής, ενώ τα λοιπά μέλη της κοινοπραξίας δεν είχαν λάβει γνώση της ψευδούς δηλώσεως, μπορεί να επιβληθεί σε όλα τα μέλη της κοινοπραξίας μέτρο αποκλεισμού από κάθε διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης.

Επί των δικαστικών εξόδων

159 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 58 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ, έχει την έννοια ότι η υποχρέωση των οικονομικών φορέων να αποδεικνύουν ότι πραγματοποιούν ορισμένο μέσο ετήσιο κύκλο εργασιών στον τομέα δραστηριοτήτων που καλύπτεται από την οικεία δημόσια σύμβαση συνιστά κριτήριο επιλογής το οποίο αφορά την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια των εν λόγω φορέων, κατά την έννοια της παραγράφου 3 της ως άνω διάταξης.**

2) **Οι διατάξεις του άρθρου 58, παράγραφος 3, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 60, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24 έχουν την έννοια ότι, στην περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή απαίτησε από τους οικονομικούς φορείς να έχουν πραγματοποιήσει ορισμένο ελάχιστο κύκλο εργασιών στον καλυπτόμενο από την οικεία δημόσια σύμβαση τομέα, ο οικονομικός φορέας μπορεί να αποδείξει την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκειά του επικαλούμενος εισοδήματα αποκτηθέντα από προσωρινή κοινοπραξία επιχειρήσεων στην οποία μετείχε μόνον εφόσον συνέβαλε πράγματι, στο πλαίσιο συγκεκριμένης δημόσιας σύμβασης, στην άσκηση δραστηριότητας της κοινοπραξίας ανάλογης με εκείνη η οποία αποτελεί αντικείμενο της δημόσιας σύμβασης για την οποία ο οικονομικός φορέας επιδιώκει να αποδείξει ότι διαθέτει οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια.**

3) **Το άρθρο 58, παράγραφος 4, και τα άρθρα 42 και 70 της οδηγίας 2014/24 έχουν την έννοια ότι μπορούν να εφαρμόζονται ταυτοχρόνως σε τεχνική απαίτηση η οποία περιλαμβάνεται σε προκήρυξη διαγωνισμού.**

4) **Το άρθρο 1, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 5, και το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2014/23/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, έχουν την έννοια ότι η απόφαση αναθέτουσας αρχής με την οποία αυτή αρνείται να κοινοποιήσει σε οικονομικό φορέα τις πληροφορίες οι οποίες θεωρούνται εμπιστευτικές και οι οποίες περιλαμβάνονται στον φάκελο υποψηφιότητας ή στην προσφορά άλλου οικονομικού φορέα συνιστά πράξη δυνάμενη να προσβληθεί με προσφυγή και ότι, εφόσον το κράτος μέλος όπου διεξάγεται η διαδικασία σύναψης της επίμαχης δημόσιας σύμβασης προέβλεψε ότι όποιος επιθυμεί να προσβάλει απόφαση της αναθέτουσας αρχής υποχρεούται, πριν προσφύγει στο δικαστήριο, να ασκήσει διοικητική προσφυγή, μπορεί επίσης να προβλέψει ότι της ασκήσεως ένδικης προσφυγής κατά της ως άνω αποφάσεως περί αρνήσεως προσβάσεως πρέπει να προηγείται η άσκηση τέτοιας διοικητικής προσφυγής.**

5) **Το άρθρο 1, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, και το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 5, της οδηγίας 89/665, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2014/23, καθώς και το άρθρο 21 της οδηγίας 2014/24, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της γενικής αρχής του δικαίου της Ένωσης περί χρηστής διοικήσεως, έχουν την έννοια ότι η αναθέτουσα αρχή, επιλαμβανόμενη αιτήσεως οικονομικού φορέα για τη γνωστοποίηση των πληροφοριών οι οποίες θεωρούνται εμπιστευτικές και περιλαμβάνονται στην προσφορά ανταγωνιστή**

στον οποίο ανατέθηκε η σύμβαση, δεν υποχρεούται να τις γνωστοποιήσει εφόσον τούτο θα είχε ως αποτέλεσμα την παραβίαση των σχετικών με την προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών κανόνων του δικαίου της Ένωσης, δεν υπέχει δε τέτοια υποχρέωση ακόμη και στην περίπτωση που η σχετική αίτηση του οικονομικού φορέα υποβάλλεται στο πλαίσιο προσφυγής του η οποία αφορά τη νομιμότητα της αξιολόγησης της προσφοράς του ανταγωνιστή από την αναθέτουσα αρχή. Όταν αρνείται τη διαβίβαση των πληροφοριών αυτών ή όταν απορρίπτει την ασκηθείσα από τον οικονομικό φορέα διοικητική προσφυγή με αντικείμενο τη νομιμότητα της αξιολόγησης της προσφοράς του οικείου ανταγωνιστή, αρνούμενη ταυτοχρόνως τη διαβίβαση των εν λόγω πληροφοριών, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να προβαίνει σε στάθμιση του δικαιώματος του αιτούντος για χρηστή διοίκηση και του δικαιώματος του ανταγωνιστή για προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών του, ούτως ώστε η αρνητική ή η απορριπτική απόφασή της να είναι αιτιολογημένη και να μην στερείται πρακτικής αποτελεσματικότητας το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής που διαθέτει ο αποκλεισθείς προσφέρων.

6) **Το άρθρο 1, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, και το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 5, της οδηγίας 89/665, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2014/23, καθώς και το άρθρο 21 της οδηγίας 2014/24, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν την έννοια ότι το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται προσφυγής κατά της αποφάσεως αναθέτουσας αρχής με την οποία αυτή αρνήθηκε να γνωστοποιήσει σε οικονομικό φορέα στοιχεία τα οποία θεωρούνται εμπιστευτικά και τα οποία περιλαμβάνονται στα έγγραφα που διαβιβάστηκαν από τον ανταγωνιστή στον οποίο ανατέθηκε η σύμβαση ή προσφυγής κατά της αποφάσεως αναθέτουσας αρχής με την οποία αυτή απέρριψε διοικητική προσφυγή κατά τέτοιου είδους αρνητικής απόφασης οφείλει να προβαίνει σε στάθμιση του δικαιώματος του αιτούντος για αποτελεσματική προσφυγή και του δικαιώματος του ανταγωνιστή του για την προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών και εμπορικών απορρήτων του. Προς τούτο, το εν λόγω δικαστήριο, το οποίο πρέπει κατ' ανάγκην να έχει στη διάθεσή του τις απαραίτητες πληροφορίες, περιλαμβανομένων των εμπιστευτικών πληροφοριών και των εμπορικών απορρήτων, προκειμένου, έχοντας γνώση όλων των δεδομένων, να είναι σε θέση να αποφανθεί περί του επιτρεπτού της γνωστοποίησης των εν λόγω πληροφοριών, οφείλει να προβεί σε εξέταση του συνόλου των κρίσιμων πραγματικών και νομικών στοιχείων. Πρέπει επίσης να έχει τη δυνατότητα να ακυρώσει την αρνητική απόφαση επί της αίτησης γνωστοποίησης ή την απορριπτική απόφαση επί της διοικητικής προσφυγής εφόσον είναι παράνομες και, κατά περίπτωση, να αναπέμψει την υπόθεση στην αναθέτουσα αρχή ή και να εκδώσει το ίδιο νέα απόφαση, εάν του το επιτρέπει το εθνικό δίκαιο.**

7) **Το άρθρο 57, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24 έχει την έννοια ότι εθνικό δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται διαφοράς μεταξύ αποκλεισθέντος από την ανάθεση σύμβασης οικονομικού φορέα και της αναθέτουσας αρχής μπορεί να αποκλίνει από την εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής εκτίμηση της νομιμότητας της συμπεριφοράς του οικονομικού φορέα στον οποίο ανατέθηκε η σύμβαση και, ως εκ τούτου, να αντλεί εντεύθεν, με την απόφασή του, όλες τις αναγκαίες συνέπειες. Αντιθέτως, σύμφωνα με την αρχή της ισοδυναμίας, το εν λόγω δικαστήριο μπορεί να εξετάζει αυτεπαγγέλτως λόγο ακυρώσεως αντλούμενο από το σφάλμα εκτιμήσεως της αναθέτουσας αρχής μόνον εφόσον το επιτρέπει το εθνικό δίκαιο.**

8) Το άρθρο 63, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2014/24, σε συνδυασμό με το άρθρο 57, παράγραφοι 4 και 6, της οδηγίας, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας, όταν οικονομικός φορέας, ο οποίος είναι μέλος κοινοπραξίας οικονομικών φορέων, έχει κριθεί ένοχος ψευδούς δηλώσεως κατά την παροχή των πληροφοριών που απαιτούνται για να εξακριβωθεί ότι δεν συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού της κοινοπραξίας ή ότι η τελευταία πληροί τα κριτήρια επιλογής, ενώ τα λοιπά μέλη της κοινοπραξίας δεν είχαν λάβει γνώση της ψευδούς δηλώσεως, μπορεί να επιβληθεί σε όλα τα μέλη της κοινοπραξίας μέτρο αποκλεισμού από κάθε διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης.

(υπογραφές)